



Crna Gora

**ZAŠTITNIK LJUDSKIH PRAVA I SLOBODA
CRNE GORE**



**GODIŠNJI IZVJEŠTAJ
NACIONALNOG PREVENTIVNOG MEHANIZMA
ZA 2014. GODINU**

Podgorica, mart 2015. godine

SADRŽAJ

I. UVOD	7
II. ORGANIZACIONA STRUKTURA I USLOVI ZA RAD NPM-a.....	9
III. METODOLOGIJA RADA	9
IV. AKTIVNOSTI NACIONALNOG PREVENTIVNOG MEHANIZMA U 2014. GODINI.....	10
4.1. Redovni obilasci.....	10
4.1.1. Policijske prostorije za zadržavanje	10
4.1.1.1 Odnos prema licima lišenim slobode	11
4.1.1.2. Materijalni uslovi	11
4.1.1.2.1. Prostorije za zadržavanje i opremljenost	11
4.1.1.2.2. Prostorije za saslušanje i informativne razgovore	13
4.1.1.3. Pravo na hranu	13
4.1.1.4. Vozila za prevoz	13
4.1.1.5. Higijena, osvjetljenje, ventilacija, grijanje	14
4.1.1.6. Pristup vodi za piće i toaleti	14
4.1.1.7. Pravo na zdravstvenu zaštitu.....	14
4.1.1.8. Video nadzor	15
4.1.1.9. Obezbjedenost električnog ormara	15
4.1.1.10. Evidencije lica lišenih slobode i zadržanih lica.....	15
4.1.1.11. Zaključci i preporuke.....	16
4.1.2. Prihvatilište za strance	17
4.1.2.1. Uslovi i stanje prostorija	18
4.1.2.1.1. Materijalni uslovi.....	18
4.1.2.1.2. Uslovi u sobama.....	18
4.1.2.2. Pravo na hranu i vodu.....	19
4.1.2.3. Higijena.....	20
4.1.2.4. Pravo na vjerski život.....	20
4.1.2.5. Pravo na zdravstvenu zaštitu.....	20
4.1.2.6. Prostor za šetnju i rekreaciju.....	21
4.1.2.7. Pravo na kontakt sa porodicom i advokatom	21
4.1.2.8. Kućni red	21
4.1.2.9. Zlostavljanje.....	21
4.1.2.10. Bezbjednost.....	21

4.1.2.11. Radni uslovi i obuka osoblja	21
4.1.2.12. Zaključci i preporuke.....	22
4.1.3. Centar za smještaj lica koja traže azil u Crnoj Gori - Spuž	22
4.1.3.1. Uslovi i stanje prostorija	23
4.1.3.1.1. Materijalni uslovi.....	23
4.1.3.1.2. Uslovi u sobama.....	23
4.1.3.2. Pravo na hranu i vodu.....	25
4.1.3.3. Higijena.....	25
4.1.3.4. Pravo na vjerski život.....	25
4.1.3.5. Pravo na zdravstvenu zaštitu.....	25
4.1.3.6. Prostor za šetnju i rekreaciju.....	26
4.1.3.7. Posjete.....	26
4.1.3.8. Kućni red	26
4.1.3.9. Zlostavljanje.....	27
4.1.3.10. Bezbjednost.....	27
4.1.3.11. Radni uslovi	27
4.1.3.12. Zaključci i preporuke.....	27
4.1.4. JU Zavod "Komanski most" Podgorica	28
4.1.4.1. Uslovi i stanje prostorija	29
4.1.4.1.1. Materijalni uslovi.....	29
4.1.4.1.2. Uslovi u sobama.....	29
4.1.4.2. Pravo na hranu i vodu.....	31
4.1.4.3. Higijena.....	31
4.1.4.4. Pravo na zdravstvenu zaštitu.....	31
4.1.4.5. Pravo na šetnju - rekreaciju i rehabilitaciju.....	32
4.1.4.6. Pravo na kontakt sa porodicom	34
4.1.4.7. Zlostavljanje.....	34
4.1.4.8. Bezbjednost.....	34
4.1.4.9. Radni uslovi i obuka osoblja	34
4.1.4.10. Zaključci i preporuke.....	34
4.2. Kontrolni obilasci.....	35
4.2.1. Policijske prostorije za zadržavanje	35
4.2.1.1. Utvrđeno stanje.....	36
4.2.1.1.1. CB Podgorica	36

4.2.1.1.2. CB Bar.....	36
4.2.1.1.3. CB Pljevlja	37
4.2.1.1.4. CB Herceg Novi.....	37
4.2.1.1.5. OB Danilovgrad	37
4.2.1.1.6. OB Kotor.....	37
4.2.1.1.7. OB Tivat	38
4.2.1.1.8. OB Ulcinj	38
4.2.1.1.9. OB Žabljak.....	38
4.2.1.1.10. OB Rožaje	39
4.2.1.1.11. OB Plav	39
4.2.1.1.12. Zaključne konstatacije	39
4.2.2. Kontrolni obilazak Istražnog zatvora Podgorica	40
4.2.2.1. Utvrđeno stanje.....	40
4.2.3. Kontrolni obilazak Zatvora za kratke kazne Podgorica	41
4.2.3.1. Utvrđeno stanje.....	41
4.2.4. Kontrolni obilazak Kazneno popravnog doma Spuž	42
4.2.4.1. Utvrđeno stanje.....	42
4.2.5. Kontrolni obilazak Zatvora Bijelo Polje.....	43
4.2.5.1. Uvodne napomene	43
4.2.5.2. Utvrđeno stanje u Istražnom zatvoru	43
4.2.5.3. Utvrđeno stanje u Zatvoru za kratke kazne.....	43
V. MEĐUNARODNE I DOMAĆE AKTIVNOSTI NPM-A	45
5.1. Saradnja sa Potkomitetom za prevenciju torture	45
5.2. Učešće na konferencijama i okruglim stolovima	45
PRILOG I.....	47
MIŠLJENJE NA NACRT ZAKONA O IZVRŠENJU KAZNI ZATVORA, NOVČANE KAZNE I MJERA BEZBJEDNOSTI	47
PRILOG II.....	48
ZAKON O POTVRĐIVANJU OPCIONOG PROTOKOLA UZ KONVECIJU UN PROTIV TORTURE I DRUGIH SUROVIH, NELJUDSKIH ILI PONIŽAVAJUĆIH KAZNI ILI POSTUPAKA	48

I. UVOD

Crna Gora je 31. decembra 2008. godine, ratifikovala Opcioni protokol uz Konvenciju protiv torture i drugih surovih, neljudskih ili ponižavajućih kazni ili postupaka¹ (u daljem tekstu OPCAT), i tako preuzela obavezu "da ima, odredi ili uvede jedan ili više nezavisnih nacionalnih preventivnih mehanizama na nacionalnom nivou".

Članom 25 Zakona o zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda Crne Gore, koji je stupio na snagu 23. avgusta 2011.godine², Zaštitnik³ je ustanovljen kao Nacionalni mehanizam za prevenciju mučenja i drugih oblika surovih, neljudskih ili ponižavajućih kazni ili postupaka (u daljem tekstu NPM).

Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda Crne Gore⁴ članom 25. Zaštitnik je određen da vrši poslove nacionalnog preventivnog mehanizma za zaštitu lica lišenih slobode od mučenja i drugih oblika surovog, nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja, u skladu sa ovim Zakonom i Opcionim protokolom uz Konvenciju protiv torture i drugih surovih, neljudskih ili ponižavajućih kazni ili postupaka.

NPM preduzima mjere za sprječavanje mučenja i drugih oblika surovih, neljudskih ili ponižavajućih kazni ili postupaka, sprovođenjem redovnih i kontrolnih obilazaka mjesta u kojima se nalaze ili se mogu naći lica lišena slobode ili lica kojima je ograničeno kretanje, odlukom suda ili drugog državnog organa.

Prema odredbama člana 25c Zakona o zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda Crne Gore⁵ predviđeno je da članovi tima NPM-a imaju pravo:

- a) da bez prethodne najave obilaze organe, ustanove i organizacije i pregledaju prostorije u kojima se nalaze ili bi se mogla nalaziti lica lišena slobode;
- b) na pristup podacima: organima, ustanovama i organizacijama u kojima se nalaze lica lišena slobode; broju lica lišenih slobode u organu, ustanovi ili organizaciji koju obilaze i o postupanju sa licima lišenim slobode;
- c) da bez prisustva službenih lica razgovaraju sa licima lišenim slobode i drugim licima koja mogu da daju odgovarajuće informacije u vezi sa sumnjom da se krše ljudska prava u organu, ustanovi ili organizaciji koju obilaze.
- d) da daje preporuke nadležnim organima, ustanovama i organizacijama radi poboljšanja postupanja prema licima lišenim slobode i uslova u kojima se nalaze, odnosno sprječavanja mučenja i drugih oblika surovog, nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja;
- e) daje mišljenja na Predloge zakona i drugih propisa radi zaštite i unapređenja ljudskih prava i sloboda lica lišenih slobode i lica kojima je ograničeno kretanje;
- f) da saraduje sa Potkomitetom Ujedinjenih nacija za prevenciju torture i drugih surovih, neljudskih ili ponižavajućih kazni ili postupaka (u daljem tekstu: Potkomitet za prevenciju torture).

¹Zakon o potvrđivanju Opcionog protokola uz konvenciju protiv torture i drugih surovih, neljudskih ponižavajućih kazni ili postupaka ("Službeni list Crne Gore" - Međunarodni ugovori, broj 9/08)

²("Službeni list Crne Gore", broj 42/2011)

³Svi izrazi koji se u ovom Izvještaju koriste za fizička lica u muškom rodu obuhvataju iste izraze u ženskom rodu

⁴ ("Službeni list Crne Gore", broj 32/2014)

⁵ ("Službeni list Crne Gore", broj 42/11 i 32/2014)

Lica lišena slobode, u smislu ovog Zakona, smatraju se lica kojima je određeno bilo kakvo zadržavanje, pritvaranje, zatvaranje ili smještaj pod nadzorom organa, a koja to mjesto ne smiju napustiti po svojoj volji.

Radi vršenja određenih poslova prevencije torture za koje su neophodna posebna specijalistička znanja, Zaštitnik, je obrazovao savjetodavno tijelo od stručnjaka iz odgovarajućih oblasti, koji su članovi NPM-a.

Multidisciplinarni sastav tog stručnog tijela treba da doprinosi sveobuhvatnom sagledavanju stanja, donošenju objektivnih zaključaka i davanju kvalitetnih preporuka. Tim NPM-a činili su: Zaštitnik Šučko Baković, zamjenik Zaštitnika Petar Ivezić, savjetnici Zaštitnika Marijana Sindić i Dragan Radović i dr spec. sudske medicine Nemanja Radojević. Po potrebi tim je angažovao i prevodioca.

Polazeći od zatečenog stanja obidenih ustanova Zaštitnik je, vršeći poslove NPM-a, u skladu sa članovima 25 i 48 Zakona o Zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda Crne Gore, sačinio ovaj Izvještaj.

II. ORGANIZACIONA STRUKTURA I USLOVI ZA RAD NPM-a

Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji stručne službe Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore - za obavljanje poslova Nacionalnog preventivnog mehanizma, sistematizovana su dva (2) radna mjesta savjetnika Zaštitnika, od kojih je jedno popunjeno u septembru 2012. godine. Na oglas za prijem drugog savjetnika za rad na prevenciji torture, prijavljeni kandidati nisu zadovoljili u postupku provjere znanja i sposobnosti, tako da radno mjesto još uvijek nije popunjeno. Do prijema drugog savjetnika, za obavljanje poslova NPM-a angažovan je savjetnik Zaštitnika zadužen za zaštitu prava lica lišenih slobode.

Takođe, institucija Zaštitnika još uvijek nije dobila dodatni radni prostor za rad NPM-a, što znači da se rad obavlja u neadekvatnim uslovima za povjerljivo planiranje i realizaciju aktivnosti. I u izvještajnoj godini obnovljen je zahtjev za obezbjeđivanje potrebnog radnog prostora.

III. METODOLOGIJA RADA

NPM je u 2014. godine, realizovao aktivnosti planirane Godišnjim planom obilazaka. Obilasci mjesta u kojima se nalaze ili se mogu naći lica lišena slobode obavljani su u skladu sa dobrom praksom Evropskog Komiteta za prevenciju torture, po tzv. sistemu „korak po korak“, saglasno unaprijed utvrđenom rasporedu.

Prije svakog obilaska obavljene su potrebne pripreme. Pripremljeni su upitnici, posebno za nadležne službe u ustanovama, a posebno za lica lišena slobode. Izvršena je podjela aktivnosti među članovima tima NPM-a.

Na početku svakog obilaska, prilikom razgovora sa službenim licima, tim NPM-a predočio je koji je dio ustanove odabran za obilazak, lica sa kojima će obavljati razgovore, koju dokumentaciju i registre žele da pregledaju, kao i druge informacije koje su neophodne za obavljanje svojih aktivnosti.

Obilascima su obuhvaćene sve prostorije i mjesta u kojima se nalaze ili mogu nalaziti lica lišena slobode. Sagledani su uslovi smještaja, zajedničke prostorije, radne prostorije, prostorije za rekreaciju, ambulante, toaleti, prostorije za porodične posjete, opšte posjete, prostorije za razgovor sa advokatom, poligoni za boravak i aktivnosti na otvorenom i drugi pomoćni objekti i prostorije.

Tim NPM-a je prilikom obilazaka razgovarao sa licima lišenim slobode i službenim licima, sagledao zatečeno stanje, postavljao pitanja, popunjavao unaprijed pripremljene upitnike i evidentirao druge korisne informacije do kojih se došlo tokom posjete. Po potrebi, vršeno je fotografisanje kako bi se na adekvatan način dokumentovao materijal, koji će biti osnova za kasnije eventualne preporuke. Metodologija rada se kontinuirano preispituje i unapređuje. Tako je u 2014. godini, za svaku posjetu uključen član savjetodavnog tijela, specijalista sudske medicine kako bi se zdravstvena zaštita sagledala i ocijenila na stručan način.

Po završetku obilazaka, tim NPM-a se ponovo sastajao sa službenim licima, odmah iznoseći zapažanja i primijećene nedostatke ili nepravilnosti, koje je potrebno i moguće otkloniti bez odlaganja.

Nakon obavljenih obilazaka izvršena je obrada i analiza prikupljenog materijala, ocjena ukupnog stanja i sačinjavani izvještaj. Na osnovu svih pojedinačnih izvještaja o obilascima izvršenih tokom izvještajne godine Zaštitnik kao NPM sačinio je ovaj godišnji izvještaj.

IV. AKTIVNOSTI NACIONALNOG PREVENTIVNOG MEHANIZMA U 2014. GODINI

NPM je shodno planu aktivnosti za 2014. godinu obavio 32 obilaska, od kojih 16 redovnih i 16 kontrolnih obilazaka organa, organizacija i ustanova u kojima su smještena lica lišena slobode ili lica kojima je ograničeno kretanje. Redovni i kontrolni obilasci su bili nenajavljeni, odnosno obavljani su radnim i neradnim danima, za vrijeme i poslije radnog vremena.

a) Redovnim obilascima obuhvaćene su:

1. Organizacione jedinice Ministarstva unutrašnjih poslova - Uprave policije i to:

- Centri i Odjeljenja bezbjednosti Budva, Bijelo Polje, Kolašin, Mojkovac, Cetinje, stanice granične policije aerodrom Podgorica i aerodrom Tivat, Luke Bar, Kotor, Tivat – Porto Montenegro, Zelenika- Herceg Novi i Kopneni granični prelazi Kobila, Debeli Brijeg i Pritvilište za strance Spuž.

2. Organizacione jedinice Ministarstva rada i socijalnog staranja:

- JU Zavod "Komanski most" Podgorica;
- Centar za smještaj lica koja traže azil u Crnoj Gori u Spužu i alternativni smještaji.

b) Kontrolnim obilascima obuhvaćene su:

1. Organizacione jedinice Ministarstva unutrašnjih poslova - Uprave policije i to:

- Centri i Odjeljenja bezbjednosti Bar, Podgorica, Pljevlja, Herceg Novi, Danilovgrad, Kotor, Tivat, Ulcinj, Žabljak, Plav i Rožaje.

2. Organizacione jedinice Ministarstva pravde - Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija i to:

- Zatvor u Bijelom Polju
- Istražni zatvor i
- Zatvor za kratke kazne
- Istražni zatvor Podgorica
- Zatvor za kratke kazne Podgorica, i
- Kazneno popravni dom Spuž.

4.1. Redovni obilasci

4.1.1. Policijske prostorije za zadržavanje

U 2014. godini tim NPM-a je obavio 14 redovnih obilazaka prostorija za zadržavanje Uprave policije Ministarstva unutrašnjih poslova. Centara bezbjednosti Budva, Bijelo Polje, odjeljenja bezbjednosti Kolašin, Mojkovac, Cetinje, stanica granične policije: aerodrom Podgorica i aerodrom Tivat, Luke Bar, Kotor, Tivat

Porto-Montenegro, Zelenika - Herceg Novi, kopnenih graničnih prelaza Debeli Brijeg, Kobila i prihvatilište za strance u Spužu.

Obilasci su obavljani u toku i poslije radnog vremena, po unaprijed utvrđenom planu i metodologiji rada. Svi obilasci su bili nenajavljeni.

Članovima NPM-a je omogućen nesmetan pristup svim prostorijama u kojima se zadržavaju lica lišena slobode, prostorijama za saslušanje i informativni razgovor i drugim prostorijama za koje su izrazili interesovanje, kao i uvid u traženu dokumentaciju.

Cilj ovih obilazaka bio je uvid u poštovanje prava lica lišenih slobode, kontrola uslova u prostorijama za zadržavanje, broj i dimenzije prostorija, površina, opremljenost namještajem, posteljinom, osvjetljenje prostorija, uz poseban osvrt na mogućnost čitanja pisanog teksta bez aktiviranja vještačke svjetlosti, grijanje, mogućnost provjetravanja, higijenskih uslova u prostorijama, opremljenost sanitarnih čvorova, pristup vodi za piće, način komuniciranja zadržanih lica sa službenicima Uprave policije, opremljenost video nadzorom i dr.

Tim NPM-a je tokom izvještajne godine obavio i kontrolne obilaskе centara i odjeljenja bezbjednosti, čiji je cilj bio provjera ispunjenosti preporuka Zaštitnika kao NPM-a datih u Godišnjem izvještaju nacionalnog mehanizma za prevenciju torture za 2013. Ovi obilasci su predstavljani u okviru poglavlja 4.2. Kontrolni obilasci.

4.1.1.1 Odnos prema licima lišenim slobode

U vrijeme redovnih obilazaka u prostorijama za zadržavanje u organizacionim jedinicama Uprave policije, nije zatečeno nijedno lice.

4.1.1.2. Materijalni uslovi

4.1.1.2.1. Prostorije za zadržavanje i opremljenost

Prilikom obilazaka utvrđeno je da u CB Bijelo Polje, Budva, OB Mojkovac, Kolašin, Cetinje i stanici granične policije aerodrom Podgorica, postoje prostorije za zadržavanje, dok stanica granične policije aerodrom Tivat, Luka Kotor, Luka Tivat - Porto Montenegro, stanica granične policije Luka Bar, stanica granične policije Sutorina - Luka Zelenika i kopneni granični prelazi Debeli Brijeg i Kobila, nemaju prostorije za zadržavanje lica lišenih slobode.

Na graničnom prelazu aerodrom Tivat, lica koja ne ispunjavaju uslove za ulazak u Crnu Goru, bivaju vraćena istim avionom, a ukoliko to nije moguće, lica se smještaju u Prihvatilište za strance u Spužu, do prvog narednog leta za povratak u mjesto iz kojeg su doputovali.

Na pomorskim graničnim prelazima, lica koja ne ispunjavaju uslove za ulazak u Crnu Goru, vraćaju se u brod, kojim su doputovali. Za vrijeme dok je brod usidren u luci, brigu nad tim licima preduzima zapovjednik broda, uz nadzor granične policije.

Na kopnenim graničnim prelazima, shodno Zakonu o strancima, lica koja ne ispunjavaju uslove za prelazak državne granice, bivaju vraćena u zemlju iz koje su i doputovali.

Lica koja se potražuju po potjernici Interpola ili lica koja su izvršila krivično djelo ili prekršaj, nakon obavljenih zakonskih procedura na graničnom prelazu, predaju se najbližem centru ili odjeljenju bezbjednosti, na dalji postupak.

- CB Bijelo Polje ima tri (3) prostorije za zadržavanje i to: dvije jednokrevetne i jednu dvokrevetnu. Jednokrevetne prostorije su dimenzija 3m x 1.9m i imaju površinu od 5,7m², dok je dvokrevetna prostorija dimenzija 4m x 2m i ima površinu od 8m², od kojih je jedna namijenjena za osobe ženskog pola;
- CB Budva ima tri (3) prostorije za zadržavanje i to: jednu jednokrevetnu, jednu dvokrevetnu i jednu trokrevetnu. Jednokrevetna prostorija je dimenzija 2,26m x 2,03m, i ima površinu od 4,58m²; dvokrevetna prostorija je dimenzija 2,76m x 2,31m, i ima površinu od 6,38m²; trokrevetna prostorija je dimenzija 4,21m x 2,77m i ima površinu od 11,66m², jedna od prostorija je namijenjena za zadržavanje osoba ženskog pola.
- OB Kolašin ima dvije (2) prostorije i to: jednokrevetna je dimenzija 2m x 1,4m i ima površinu od 2,8m², dok je dvokrevetna prostorija po tzv. "Γ" sistemu površine 7m², od kojih je jedna namijenjena za osobe ženskog pola.
- OB Mojkovac ima dvije (2) jednokrevetne prostorije dimenzija 2,5m x 1,60m i imaju površinu od 4m², od kojih je jedna namijenjena za osobe ženskog pola.
- OB Cetinje ima dvije (2) jednokrevetne prostorije dimenzija 3,30m x 1,71m površine od 5,67m² i 2,16m x 3,36m površine od 7,28m², od kojih je jedna namijenjena za osobe ženskog pola.
- Stanica granične policije aerodrom Podgorica ima dvije (2) dvokrevetne prostorije dimenzija 4m x 3m, i ima površinu od 12 m² u čijem sklopu se nalazi kupatilo i toalet, od kojih je jedna namijenjena za osobe ženskog pola.

Sve prostorije za zadržavanje u običnim centrima, odjeljenjima bezbjednosti Uprave policije su opremljene: fiksiranim drvenim krevetima i stočićima, jogi dušecima i odgovarajućom posteljinom (jastucima i ćebadima).

Prostorije za zadržavanje u stanici granične policije aerodrom Podgorica su opremljene fiksiranim drvenim krevetima, stolom, strolicama, vješaonikom, jogi dušecima i odgovarajućom posteljinom, slika broj 1.



Slika 1.

Sve prostorije za zadržavanje, izuzev OB Mojkovac i stanica granične policije aerodrom Podgorica imaju ugrađene interfone, kako bi zadržana lica u svako doba mogla ostvariti nesmetanu komunikaciju sa službenim licima.

Na osnovu obavljenih obilazaka, tim NPM-a je utvrdio da prostorija za zadržavanje u CB Bijelo Polje, Budva, OB Kolašin, Mojkovac i Cetinje još uvijek ne ispunjavaju uslove u pogledu površine i dimenzija koje su predviđene standardima Evropskog Komiteta za sprečavanje mučenja (u daljem tekstu CPT), poglavlje I Policijski pritvor, Izvod iz opšteg izvještaja broj (CPT / Inf (92) 3), paragraf 43 koji između ostalog glasi:” **da prostorija namijenjena jednoj osobi u policijskom pritvoru poželjno je da ima 7 m², da bude 2 ili više metara od zida do zida i 2,5m između poda i plafon.**”

4.1.1.2.2. Prostorije za saslušanje i informativne razgovore

Ne postoje posebne prostorije za obavljanje informativnih razgovora i saslušanje već se ove radnje obavljaju u službenim prostorijama - kancelarijama Uprave policije. U vrijeme obilazaka u ovim prostorijama nijesu pronađeni nestandardni predmeti koji bi mogli upućivati na mogućnost da se koriste u svrhu zastrašivanja ili mučenja, niti su pronađeni tragovi takvih eventualnih radnji.

4.1.1.3. Pravo na hranu

Prema Pravilniku o načinu obavljanja određenih policijskih poslova i primjeni ovlašćenja u obavljanju tih poslova⁶, predviđeno je da se licima koja se zadržavaju duže od 12 časova obezbjeđuju tri obroka dnevno (doručak, ručak i večera).

Tim NPM-a je u razgovoru sa dežurnim policijskim službenicima obaviješten, da se zadržanim licima obezbjeđuju suvi obroci (sendviči). U običnim organizacionim jedinicama provjerom je utvrđeno da se uredno vode evidencije o ishrani zadržanih lica.

Licima kojima nije dozvoljen ulazak u Crnu Goru na graničnim prelazima (vazдушnim i vodenim), hranu obezbjeđuje prevoznik sa kojim su doputovali.

4.1.1.4. Vozila za prevoz

Centri bezbjednosti raspolažu sa vozilima namijenjenim isključivo za prevoz lica lišenih slobode, dok odjeljenja bezbjednosti ne raspolažu sa takvim vozilima, nego se prevoz obavlja drugim službenim policijskim vozilima, najčešće patrolnim.

Pregledom zatečenih vozila kojima se vrši prevoz lica lišenih slobode nisu nađeni nestandardni predmeti koji se mogu koristiti za zastrašivanje ili mučenje lica lišenih slobode, niti tragovi koji bi upućivali na korišćenje takvih predmeta.

⁶ ("Službeni list Crne Gore, broj 21/2014" od 6.5.2014. god.)

4.1.1.5. Higijena, osvjetljenje, ventilacija, grijanje

Prostorije za zadržavanje u organizacionim jedinicama Uprave policije su čiste, suve, okrečene i bez vlage. U običnim centrima i odjeljenjima bezbjednosti, obezbijedeno je prirodno i vještačko osvjetljenje, ventilacija i grijanje.

4.1.1.6. Pristup vodi za piće i toaleti

- U CB Bijelo Polje sanitarni čvor, smješten do prostorija za zadržavanje je čist, suv i okrečen. U prostorijama za zadržavanje postoje česma za vodu i umivaonik, dok vodu za piće aktivira službenik policije, na poziv zadržanog lica.
- U CB Budva sanitarni čvor, smješten do prostorija za zadržavanje, je čist, suv i uredan. U prostorijama za zadržavanje postoje česma za vodu i umivaonik, a vodu za piće aktivira službenik policije na poziv zadržanog lica.
- U OB Kolašin sanitarni čvor smješten do prostorija za zadržavanje je čist, suv i uredan. U prostorijama za zadržavanje postoje česma za vodu i umivaonik, dok vodu za piće aktivira službenik policije, na poziv zadržanog lica.
- U OB Mojkovac nije obezbijeden poseban sanitarni čvor namijenjen za zadržana lica, već se koristi sanitarni čvor namijenjen za službenike, koji je neuslovan i ima vlage i buđi. U prostorijama za zadržavanje ugrađena je česma za vodu i umivaonik, a vodu za piće aktivira službeno lice na poziv zadržanog lica.
- U OB Cetinje sanitarni čvor, smješten do prostorija za zadržavanje, čist je, suv i okrečen. U prostorijama za zadržavanje postoji česma za vodu i umivaonik. Vodu za piće aktivira službenik policije, na poziv zadržanog lica.
- U Stanici granične policije aerodrom Podgorica, kupatila i toaleti su smješteni u sklopu soba, okrečena, čista, suva i uredna. Zadržana lica imaju nesmetani pristup vodi za piće.

4.1.1.7. Pravo na zdravstvenu zaštitu

Zdravstvena zaštita za zadržana lica u centrima i odjeljenjima bezbjednosti Uprave policije, obezbijedena je preko službi hitne medicinske pomoći, a po potrebi i drugih zdravstvenih ustanova u Crnoj Gori.

Na aerodromima Podgorica i Tivat obezbijedena je pomoću aerodromskih ispostava službe hitne medicinske pomoći, koje pružaju zdravstvenu zaštitu putnicima i zadržanim licima. Ambulante na aerodromima raspolažu sa neophodnom medicinskom opremom (EKG, defibrilator, boce sa kiseonikom, ručne torbe, lijekove (tablete i ampule), osnovnim hirurškim instrumentima i sanitetskim vozilom. Ljekar i medicinska sestra su na raspolaganju svo vrijeme dok su Aerodromi otvoreni. Ustanovljena je adekvatna procedura za prevenciju ebole i drugih epidemičnih infektivnih bolesti. Po potrebi, korisnicima je dostupna zdravstvena zaštita i drugih zdravstvenih ustanova u Crnoj Gori. Ambulante su klimatizovane, uredne, čiste, opremljene sa potrebnim namještajem. Zadržana lica za vrijeme njihovog boravka do povratka prvim narednim letom, koriste usluge aerodromske ambulante i drugihu ustanova zdravstvenog sistema Crne Gore.

4.1.1.8. Video nadzor

Sistemom video nadzora su pokrivena prostorija za zadržavanje u centrima bezbjednosti Bijelo Polje i Budva i odjeljenjima bezbjednosti Kolašin, Mojkovac i Cetinje, dok u stanici granične policije aerodrom Podgorica, prostorija za zadržavanje nije pokrivena video nadzorom.

Pokrivenost sistemom video nadzora:

- u CB Bijelo Polje sistemom video nadzora su pokrivena prostorija za zadržavanje, ulaz u zgradu centra, prostor ispred prostorija za dežurstvo. Video nadzorom nisu pokrivena stepenice koje vode do prostorija za zadržavanje i hodnik ispred prostorija za zadržavanje;
- u CB Budva sistemom video nadzora su pokrivena prostorija za zadržavanje, ulaz u zgradu centra, hodnik ispred prostorija za dežurstvo, hodnik ispred prostorija za zadržavanje. Iako je izvršena rekonstrukcija prostorija za zadržavanje, sistemom video nadzora nisu pokrivena stepenice koje vode od hodnika ispred prostorija za dežurstvo do hodnika ispred prostorija za zadržavanje;
- u OB Kolašin sistemom video nadzora pokrivena su prostorija za zadržavanje, prostor ispred prostorija za dežurstvo i prostor ispred zgrade, a nisu pokrivena stepenice od prostorija za dežurstvo do prostorija za zadržavanje i mali hodnik ispred ovih prostorija;
- u OB Mojkovac video nadzorom su pokrivena prostorija za zadržavanje, ulaz u zgradu, prostor ispred prostorija za dežurstvo, a nije pokriven hodnik ispred prostorija za zadržavanje;
- u OB Cetinje video nadzorom pokrivena su prostorija za zadržavanje, prostor ispred prostorija za dežurstvo i prostor ispred zgrade, a nisu pokrivena stepenice od prostorija za dežurstvo do prostorija i mali hodnik ispred ovih prostorija;
- u stanici granične policije aerodrom Podgorica, sistemom video nadzora su pokriveni prilazni hodnici, a nisu pokrivena prostorija za zadržavanje.

4.1.1.9. Obezbjedenost električnog ormara

Tim NPM-a je prilikom obilazaka utvrdio, da su električni ormari obezbijeđeni u skladu sa standardima. U CB Bijelo Polje i Budva, OB Cetinje i stanici granične policije aerodrom Podgorica ormari su zatvoreni, zaključani i nedostupni neovlašćenim licima, dok u OB Kolašin i OB Mojkovac, električni ormari nisu zaključani i dostupni su neovlašćenim licima.

4.1.1.10. Evidencije lica lišenih slobode i zadržanih lica

Tim NPM-a je izvršio uvid u registre lica lišenih slobode (po osnovu prekršaja) i zadržanih lica (po osnovu krivičnih djela). Po metodu slučajnog uzorka, izvršen je uvid u više predmeta koji su formirani prilikom zadržavanja, odnosno lišavanja slobode. Iz pregledane evidencije proizilazi da se zadržanim licima uručuje tkz. "Informativni list za zadržano lice", koji sadrži opis prava zadržanog lica, na crnogorskom jeziku ili jeziku koji zadržano lice razumije.

Uvidom u evidenciju lica lišenih slobode i zadržanih lica NPM je konstatovao:

- u CB Bijelo Polje za period od 01.01. do 08.05.2014. godine, lišeno je slobode 123 lica od kojih je zadržano 20 lica;
- u CB Budva u periodu od 01.01. do 15.05. 2014.godine, lišeno je slobode 60 lica od kojih su zadržana 22 lica.
- u OB Kolašin za period od 01.01. do 05.,05.2014. godine, lišeno je slobode 50 lica od kojih je 8 lica zadržano;

- u Mojkovcu za periodu od 01.01.2014. godine do 08.05.2014. godine, evidentirano je 22 lica lišena slobode, dok nije bilo zadržanih lica.
- u OB Cetinje za period od 01.01.2014. godine do 15.05.2014. godine, evidentirano je 39 lica lišenih slobode od kojih je 5 zadržanih lica.

Obilaskom graničnih prelaza (vazdušnih, pomorskih i kopnenih) izvršen je uvid u registre lica koja ne ispunjavaju uslove za prelazak državne granice.

- U stanici granične policije aerodrom Podgorica u periodu od 01.01.2014. godine do 15.10.2014. godine nije dozvoljen ulaz u Crnu Goru za 42 lica, od kojih je 37 vraćeno istim avionom, a pet (5) lica je zadržano i vraćena su prvim narednim letom.
- U stanici granične policije aerodrom Tivat, u periodu od 01.01.2014. godine do 01.11.2014. godine nije dozvoljen ulaz u Crnu Goru za 33 lica, koja su vraćena istim avionom.
- U stanici granične policije aerodrom Tivat - Luka Kotor, u periodu od 01.01.2014. do 01.11.2014. godine nije dozvoljen ulaz u Crnu Goru za 18 lica, svi su vraćeni u brod uz garanciju zapovjednika broda da neće napustiti brod do isplavljenja iz teritorijalnih voda Crne Gore.
- U stanici granične policije Aerodrom Tivat - Luka Porto Montenegro - Tivat, u periodu od 01.01.2014. do 01.11.2014. godine nije bilo lica kojima nije dozvoljen ulazak u Crnu Goru.
- U stanici granične policije Sutorina - Luka Zelenika - Herceg Novi, kopnenim graničnim prelazima Kobila i Debeli Brijeg, u periodu od 01.01.2014. do 04.12.2014. godine nijesu evidentirana lica kojima nije dozvoljen ulazak u Crnu Goru.
- U stanici granične policije Bar - Luka Bar, u periodu od 01.01.2014. do 09.12.2014. godine nijesu evidentirana lica kojima nije dozvoljen ulazak u Crnu Goru.

4.1.1.11. Zaključci i preporuke

Nakon sagledavanja stanja u prostorijama za zadržavanje u organizacionim jedinicama Uprave Policije - Ministarstva unutrašnjih poslova u pogledu smještajnih kapaciteta, higijene, grijanja, osvjjetljenja, ventilacije, sanitarnih uslova u cilju poštovanja ljudskih prava zadržanih lica, tim NPM-a konstatuje da jedan broj prostorija za zadržavanje ne ispunjava uslove u pogledu kvadrature i dimenzija koje preporučuje CPT za policijske pritvore i Pravilnik o uslovima koje moraju da ispunjavaju prostorije za zadržavanje lica lišenih slobode⁷, kao što su : prostorije u CB Bijelo Polje, CB Budva i OB Kolašin, OB Mojkovac i OB Cetinje.

Renoviranjem prostorija za zadržavanje u Centru bezbiednosti Budva unaprijeđeni su uslovi, prostorije su okrečene, čiste i uredne. Jedna od prostorija za zadržavanje ne ispunjava međunarodne i domaće standarde u pogledu površine, a ima 4,58 m².

Registri lica lišenih slobode, zadržanih lica i lica kojima nije dozvoljen ulazak u Crnu Goru se uredno vode, uz prateću dokumentaciju.

Na osnovu utvrđenog stanja Zaštitnik kao NPM preporučuje Ministarstvu unutrašnjih poslova - Upravi policije da preduzima mjere i radnje da se:

⁷ ("Službeni list Crne Gore, broj 52/2012" od 12.10.2012. god.)

- obezbijedi potpuna pokrivenost sistemom video nadzora: u CB Bijelo Polje hodnik ispred prostorija za zadržavanje i stepenice do prostorija za zadržavanje, CB Budva stepenice koje vode od hodnika ispred dežurne službe do hodnika ispred prostorija za zadržavanje, u OB Kolašin stepenice od prostorije za dežurstvo do prostorija i mali hodnik ispred ovih prostorija za zadržavanje, OB Mojkovac hodnik ispred prostorija za zadržavanje i OB Cetinje stepenice od prostorije za dežurstvo do prostorija i mali hodnik ispred prostorija;
- prostorije za zadržavanje u CB Bijelo Polje, Budva i OB Kolašin, Mojkovac i Cetinje upodobe shodno standardima CPT-a, u pogledu površine;
- u OB Mojkovac obezbijedi komunikacija zadržanih lica sa dežurnom službom, putem interfona ili zvona za poziv;
- u OB Mojkovac unaprijede higijenski uslovi u sanitarnom čvoru;
- u OB Kolašin i Mojkovac električni ormar sa osiguračima zaključa i obezbijedi, na način, kako ne bi bio dostupan neovlašćenim licima.
- u stanici granične policije aerodrom Podgorica obezbijedi komunikacija zadržanih lica sa dežurnom službom, putem interfona ili zvona za poziv;
- u stanici granične policije aerodrom Podgorica obezbijedi pokrivenost video nadzorom prostorija za zadržavanje.

4.1.2. Prihvatište za strance

Oktobra 2014. godine, NPM tim je u cilju sagledavanja poštovanja ljudskih prava stranaca smještenih u Prihvatištu za strance u Spužu, izvršio obilazak smještajnih i drugih uslova. U toku obilaska prethodno je obavljen razgovor sa upravom Prihvatišta, predstavljene su nadležnosti Zaštitnika u svojstvu NPM-a i metodologija pregleda prostorija u kojima su smješteni stranci.

Od Uprave Prihvatišta pribavljeni su sljedeći podaci:

- da je ustanova zatvorenog tipa, organizaciona jedinica u sastavu Uprave policije-sektor granične policije-odsjek za strance, vize i suzbijanje nezakonitih migracija;
- da se lica smještaju po rješenju Uprave policije-sektora granične policije-odsjek za strance, vize i suzbijanje nezakonitih migracija;
- da je objekat počeo sa radom 1. januara 2014. godine;
- da je kapacitet 46 ležaja;
- da je na dan 07. 10. 2014. godine zatečeno tri (3) lica;
- da je popunjenost na dan obilaska bio 5,52%;
- da je način smještaja po sobama grupni;
- da je maksimalni kapacitet soba osam lica;
- da stranci u Prihvatištu mogu boraviti najviše dva puta po 90 dana;
- da je od 01.01. do 07.10.2014. godine smješteno 20 lica, od toga dvije žene;
- da je najstarije lice imalo 67 godina, a najmlađe 18. godina;
- da je osnov zadržavanja utvrđivanje identiteta;
- da je prosječna dužina zadržavanja 31 dan;

Takođe, načelnik Uprave Prihvatišta upoznao je članove tima NPM-a, o broju zaposlenih, strukturi, školskoj spremi i dr.:

- da je u Prihvatištu ukupno zaposleno 32 lica, dok je sistematizacijom predviđeno 35 službenčkih mjesta;

- da je struktura zaposlenih sledeća: pet (5) lica sa visokom stručnom spremom i 27 lica sa srednjom stručnom spremom.
- da Službu obezbeđenja čine 27 službenika, a sistematizacijom je predviđeno 30 službeničkih mjesta;
- da je rad Službe obezbeđenja organizovan u dvije smjene, u trajanju od 12 sati (07-19^h i 19-07^h);
- da u smjeni radi pet (5) službenika;

4.1.2.1. Uslovi i stanje prostorija

4.1.2.1.1. Materijalni uslovi

Članovi tima NPM-a prilikom obilaska izvršili su detaljan uvid u materijalne i druge uslove. Tokom obilaska posebna pažnja je posvećena pitanjima: pristupu vodi za piće, ishrani, higijeni, ventilaciji, osvetljenju, kupatilima i sanitarnim čvorovima, veličini i kapacitetu soba, zdravstvenoj zaštiti, režimu aktivnosti van prostorija za boravak, disciplinskom postupku i dr.

Načelnik i službenici Privatilišta pokazali su visok stepen kooperativnosti i saradnje. Članovima tima NPM-a, omogućen je nesmetan pristup svim prostorijama u kojima borave ili mogu boraviti stranci, kao i drugim prostorijama u kojima borave službena lica i pružene su dodatne informacije.

4.1.2.1.2. Uslovi u sobama

a) Veličina, kapaciteti i opremljenost

Stopa popunjenosti kapaciteta Prihvatišta za strance u oktobru 2014. godine, je bila 5,52% (zatečena su 3 lica).

- prizemlje, u prijemnoj sobi površine 39m² zatečeno je jedno (1) lice, šest (6) kreveta ili 39m² po licu i 6,5 m² po krevetu;
- na spratu, soba za smještaj lica pod pojačanim nadzorom površine 30m² zatečena su dva (2) lica, šest (6) kreveta ili 15m² po licu i 5 m² po krevetu, sa zasebnim dnevnim boravkom površine 9,87 m², koji je pod vizuelnim i video nadzorom službe obezbeđenja.
- na spratu, soba za smještaj lica ženskog pola površine 24,45m², nije zatečeno nijedno lice, ima osam (8) kreveta ili 3,05 m² po krevetu;
- na spratu, u sobi površine 17,42m², nije zatečeno nijedno lice, četiri (4) kreveta ili 4,35 m² po krevetu;
- na spratu, dvije prostorije su površine od po 21,54m² u kojima nije zatečeno nijedno lice, po osam (8) kreveta ili 2,69 m² po krevetu.

U ustanovi ni jedna soba nije prilagođena za osobe sa invaliditetom, koja koriste invalidska kolica. U vrijeme obilaska nije zatečeno ni jedno lice koje koristi invalidska kolica.

Sobe su opremljene krevetima, dušecima, posteljinom, ormarima, vješaočnicima i natkasnama, (slika broj 2 i 3).



Slika 2



Slika 3

Prijemna soba je opremljena krevetima, ormarima, vješaonicima, natkasnama, stolom sa stolicama i TV prijemnikom.

Takođe, dnevni boravci, odvojeni za žene i muškarce, opremljeni su stolovima, stolicama i TV prijemnicima. NPM je utvrdio, da je u jednom broju soba smješten veći broj kreveta u odnosu na standarde koje preporučuje Evropski komitet za prevenciju torture. Međutim, konstatovano je da objekat od otvaranja nije bio popunjen u punom kapacitetu.

a) Osvjetljenje, ventilacija i grijanje

Prozori u sobama su veliki i omogućavaju zadovoljavajuće prodiranje prirodne svjetlosti i cirkulaciju vazduha. Obezbijeđeno je vještačko osvjetljenje, hlađenje i centralno grijanje.

b) Sanitarni uslovi

U sklopu prijemne sobe i sobe za smještaj lica pod pojačanim nadzorom, nalaze se opremljena kupatila sa sanitarnim čvorom, koja su okrečena, uredna, čista i suva.

Na spratu su kupatila sa sanitarnim čvorom odvojeno za muško i žensko odjeljenje. Kupatila su okrečena, uredna, čista i suva.

Nijedno kupatilo u Prihvatilištu nije prilagođeno za pristup lica koja koriste invalidska kolica.

4.1.2.2. Pravo na hranu i vodu

Svi stranci smješteni u Prihvatilištu imaju nesmetan pristup vodi za piće. Obezbijeđena su im tri obroka dnevno, prema jelovniku koji se mijenja svakih petnaest dana i prilagođen je potrebama lica različitih konfesija. Prihvatilište nema svoju kuhinju, već se hrana doprema iz centralne kuhinje KPD-oma Spuž i poslužuje u savremeno opremljenoj trpezariji. (slika broj 4 i 5).

Na meniju je 8 (osam) specijalnih dijeta, koje se propisuju od strane ljekara kod posebnih zdravstvenih stanja ili potreba stranaca. Dijetu propisuje ljekar.

Zatečena lica u Prihvatištu, iskazala su zadovoljstvo količinom i kvalitetom obroka.



Slika broj 4



Slika broj 5

4.1.2.3. Higijena

Sobe, hodnici, zajedničke i službene prostorije su okrečene, čiste, suve i higijenski uslovne.

Za održavanje higijene i usluga vešeraja u Prihvatištu angažovana je specijalizovana firma iz Podgorice.

Uprava obezbjeđuje pribor za ličnu higijenu redovno i u dovoljnim količinama, takozvani socijalni paket za lica koja nemaju finansijskih sredstava da se sami obezbijede.

4.1.2.4. Pravo na vjerski život

Tim NPM-a je obaviješten od zatečenih lica, da imaju pravo na vjerski obred i da im se omogućavaju posjete sveštenih lica radi zadovoljenja vjerskih potreba. Po kazivanju Uprave, obredi se mogu vršiti u slobodnim prostorijama ili prostorijama u kojima borave, a obezbijedena je i ishrana u skladu sa vjerskim potrebama.

Ne postoji posebno namijenjena prostorija za ispovijedanje vjere i zadovoljenje vjerskih potreba stranaca.

4.1.2.5. Pravo na zdravstvenu zaštitu

Zatečena lica su upoznala članove NPM-tima, da su po prijemu u Prihvatište pregledani od strane ljekara. Radi utvrđivanja relevantnih činjenica u tim NPM-a uključen je specijalista sudske medicine.

Zdravstvenu zaštitu u prihvatilištu pruža zdravstvena služba ZIKS-a. Dostupnost srednjeg medicinskog kadra je 24 sata svakog dana, a ljekara i specijalista po rasporedu rada u ambulantama ZIKS-a, uz eventulanu podršku Hitne medicinske pomoći i Doma zdravlja u Danilovgradu.

U slučaju potrebe, korisnicima je dostupna i zdravstvena zaštita van lokalnih kapaciteta na sekundarnom i tercijalnom nivou u Kliničko bolničkom centru Crne Gore.

Postupak prijema u Prihvatište, sa aspekta ispunjenja zdravstvenih potreba, regulisan je na adekvatan način.

Ordiniranje dnevne terapije prema propisu ljekara realizuju tehničari, koji u pojedinačnim dozama snadbijevaju korisnike. Evidencija o pružanju zdravstvenih usluga se vodi u samom Prihvatištu.

4.1.2.6. Prostor za šetnju i rekreaciju

U okviru Prihvatišta, na otvorenom postoji teren za košarku, klupe za odmor i staza za šetnju prekrivena betonskim zastorom.

Šetnja na otvorenom omogućena je dva puta dnevno, u trajanju od po 60 minuta, ujutru i popodne. Prostor za šetnju nema nadstrešnicu za zaštitu od sunca i atmosferskih padavina.

4.1.2.7. Pravo na kontakt sa porodicom i advokatom

Stranci imaju pravo na redovne posjete porodice jednom nedjeljno u trajanju od jedan sat. Za vrijeme boravka u Prihvatištu, stranca može posjetiti diplomatsko-konzularni predstavnik države porijekla ili države koja zastupa i štiti njegove interese, predstavnici međunarodnih i domaćih organizacija koji štite interese stranaca u Crnoj Gori, uz predhodnu najavu.

Ukoliko stranac nema novčanih sredstava, Prihvatište omogućava strancu da se javi porodici ili najbližoj rodbini, kao i da piše podneske (molbe, pritužbe) radi zaštite svojih prava i zakonom zaštićenih interesa.

4.1.2.8. Kućni red

U prostorijama namijenjenim za dnevni boravak stranaca vidno je istaknut kućni red na više jezika. U razgovoru sva zatečena lica su izjavila da su sa kućnim redom upoznata prilikom prijema.

4.1.2.9. Zlostavljanje

Prema podacima dobijenim od Uprave Prihvatišta, nije bilo slučajeva upotrebe sredstava prinude. U razgovoru sa članovima tima NPM-a, zatečeni stranci su kazali da nemaju primjedbi na rad službenika obezbjeđenja i da je njihov odnos korektan i profesionalan.

4.1.2.10. Bezbjednost

Objekat je obezbijeđen unutrašnjim i spoljnim stražarskim obezbjeđenjem. Prilaz, ulaz, prilazni hodnici, dnevni boravci, trezarija i stepenište su pokrivene video nadzorom.

4.1.2.11. Radni uslovi i obuka osoblja

Službene prostorije zadovoljavaju potrebne uslove za rad službenih lica. Prostorije su okrečene, čiste, suve i uredne.

U cilju osposobljavanja službenika Prihvatišta za postupanje prema strancima, Uprava je organizovala više obuka na teme: ilegalne migracije, smještaj lica u Prihvatište, deportacija, readmisija i repatrijacija.

4.1.2.12. Zaključci i preporuke

Sagledavajući stanje poštovanja ljudskih prava u prihvatilištu za strance u Spužu tim NPM je izvršio ocjenu stanja materijalnih i drugih uslova koji se odnose na smještajne kapacitete, higijenu, ishranu, zdravstvenu zaštitu, osvjetljenje, grijanje, ventilaciju, sanitarne uslove i otvoreni prostor za šetnju i rekreaciju.

Budući da se radi o novom objektu, uslovi koji se obezbjeđuju smještenim licima su na visokom nivou. Prostorije su uredne, čiste i u skladu sa potrebama. Grijanje je centralno. Topla voda je dostupna u kupatilima cjelodnevno.

Takođe, primijećen je veći broj kreveta u pojedinim sobama u odnosu na domaće i međunarodne standarde.

Korisnici Prihvatilišta imaju dostupnu zdravstvenu zaštitu, smještajne uslove i higijenske standarde koji su na nivou čak i većem u odnosu na ostalo stanovništvo Crne Gore.

Na osnovu utvrđenog stanja Zaštitnik, kao NPM, preporučuje Ministarstvu unutrašnjih poslova, Upravi policije - Prihvatilištu za strance da se:

- u osmokrevetnim sobama upodobi broj kreveta prema kvadraturi shodno, standardima Evropskog komiteta za prevenciju torture.
- prostor za šetnju opremi nadstrešnicom za zaštitu od sunca i atmosferskih padavina;
- obezbijedi posebna prostorija za ispovijedanje vjere.
- obezbijede uslovi za smještaj lica sa invaliditetom koja koriste invaliska kolica.

4.1.3. Centar za smještaj lica koja traže azil u Crnoj Gori - Spuž

NPM-tim je u cilju sagledavanja poštovanja ljudskih prava lica koja traže azil u Crnoj Gori smještenih u Centar za tražioce azila u Spužu i alternativnim smještajima na Vrelima Ribničkim hotel "Start," i "Kuća Milića" Podgorica, izvršio obilazak smještajnih i drugih uslova, u oktobru i novembru 2014. godine. Prilikom obilaska obavljen je razgovor sa upravom Centra i zatečenim tražiocima azila. Zbrinjavanje ovih lica je u nadležnosti Uprave za zbrinjavanje izbjeglica, kao organizacione jedinice Ministarstva rada i socijalnog staranja.

Od uprave Centra, dobijene su slijedeće informacije i podaci:

- da je ustanova otvorenog tipa;
- da je počela sa radom 20. februara 2014. godine;
- da raspolaže ukupnom površinom od 3275m², od čega je površina objekta u kome borave lica 1194m²;
- da ima četiri odjeljenja za smještaj tražioca azila, restoran, vešeraj, igraonice za djecu, dvorišni prostor namijenjen za djecu i sportski teren namijenjen za odrasle;
- da se osim u Centru, po potrebi ova lica zbrinjavaju i u alternativne smještaje koje obezbjeđuje država;
- da osim obezbjeđenja smještaja i zadovoljavanja ličnih i zajedničkih higijenskih preduslova, primarne zdravstvene zaštite, ova ustanova pruža pomoć u odjeći, obući, psiho-socijalnoj pomoći, pomoći u ostvarivanju prava i dr.;
- da je na dan obilaska u Centru boravilo 20 lica, odnosno da je popunjenost 30,07%;
- da je smještaj kolektivni;

- da je maksimalan kapacitet u sobama predviđen za četiri lica;
- da je od otvaranja Centra tj. od 20.02.2014. godine do 20.10.2014. godine u Centru boravilo 856 lica, od toga 717 muškaraca, 95 žena i 45-oro djece;
- da je najstariji azilant imao 70 godina, a najmlađi jednu godinu;
- da su sva lica prije smještaja u Centar obuhvaćena obaveznim higijenskim pregledom - mjerenje temperature, provjeri postojanja ožiljka na BSŽ vakcinu, provjera promjena na koži i dr.
- da socijalni radnici tražioce azila u Centru nadziru 24 časa.
- da su pored vremena koje je neophodno za prijem, svakog dana u trajanju od 3-4 sata službenici Centra prisutni i u objektima za alternativni smještaj.
- da je prosječna dužina zadržavanja devet dana, dok je najduži boravak u alternativnim smještajima do 7 dana.

Članovi tima NPM-a su u daljem razgovoru sa upravom Centra upoznati:

- da je u Centru ukupno zaposleno 30 lica, dok je sistematizacijom predviđeno 40 službeničkih mjesta;
- da je rad službenika smjenski;
- da se zdravstvena zaštita azilanata smještenih, kako u Centru tako i u alternativnim smještajima, ostvaruje u ambulanti Centra i javnim zdravstvenim ustanovama na teritoriji Crne Gore, dok se stomatološka zaštita ostvaruje u zdravstvenim ustanovama sa kojima Fond za zdravstveno osiguranje Crne Gore ima zaključen ugovor.

4.1.3.1. Uslovi i stanje prostorija

4.1.3.1.1. Materijalni uslovi

Članovi tima NPM su prilikom obilaska izvršili detaljan uvid u materijalne i druge uslove u Centru i alternativnim smještajima. Tim NPM-a je posebnu pažnju posvetio pitanjima: pristup pijaćoj vodi, zdravstvenoj zaštiti, ishrani, higijeni, ventilaciji, osvjetljenju, kupatilima i sanitarnim čvorovima, veličini i kapacitetu soba, režimu aktivnosti van prostorija za boravak i dr.

Službenici u Centru su pokazali visok stepen saradnje i kooperativnosti. Timu NPM-a je omogućen nesmetan pristup svim prostorijama u kojima borave tražioci azila i drugim prostorijama, kao i prostorijama u kojima borave službena lica. Takođe, kad god je to bilo potrebno, pružali su i dodatne informacije.

4.1.3.1.2. Uslovi u sobama

a) Veličina, kapaciteti i opremljenost:

- odjeljenje za muškarce je kapaciteta 6 soba sa 24 kreveta;
- odjeljenje za žene je kapaciteta 5 soba sa 22 kreveta;
- odjeljenje za porodice i maloljetnike bez pratnje je kapaciteta 6 soba sa 19 kreveta, a u svim sobama obezbijeđeno je 4 m² po krevetu.

Sobe su čiste, suve i okrečene, opremljene sa ormarima, radnim stolovima i stolicama (slike broj 6 i 7).



Slika 6.



Slika 7.

Centar raspolaže sa prostorijom namijenjenom za smještaj osoba sa invaliditetom, koja koriste invalidska kolica. Sastavni dio ove prostorije čini toalet sa adekvatnom kupaonicom.

Takođe, u Centru postoji opremljena soba sa kompjuterom, internetom i dnevnim boravakom sa kuhinjom.

b) Veličina, kapaciteti i opremljenost u alternativnim smještajima:

Ministarstvo rada i socijalnog staranja - Uprava za zbrinjavanje izbjeglica je zbog povećanog broja lica koja traže azil u drugoj polovini oktobra i prvoj polovini novembra 2014. godine, obezbijedila dva alternativna smještaja: hotel "Start", kapaciteta 30 kreveta i „Kuća Milića”, kapaciteta 50 kreveta.

Tim NPM je dana 10.11.2014. godine obišao alternativne smještaje za lica koja traže azil i utvrdio:

- da se u alternativnim smještajima smještena samo lica muškog pola;
- da je smještaj kolektivan;
- da je kapacitet soba od 4 do 8 kreveta;

Sobe su čiste, suve i okrečene, opremljene sa krevetima, dušecima, ćebadima i posteljnom.

Tim NPM-a je utvrdio, da je u jednom broju soba smješten veći broj kreveta u odnosu na standarde koje preporučuje Evropski komitet za prevenciju torture.

c) Osvjetljenje, ventilacija i grijanje

Prozori u sobama i zajedničkim prostorijama u Centru su dovoljno veliki da omogućavaju prodiranje prirodne svjetlosti i cirkulaciju vazduha. U svim prostorijama je obezbijedeno vještačko osvjetljenje, centralno grijanje i hlađenje.

Takođe, u alternativnim smještajima je obezbijedeno prirodno i vještačko osvjetljenje, grijanje i hlađenje.

d) Sanitarni uslovi

Soba za lica sa invaliditetom koja koriste invalidska kolica ima toalet i kupaonicu, a ostale sobe u svom sastavu nemaju.

Toaleti i kupatila su zasebne cjeline, odvojeno za muškarce i žene. Kupatila sa toaletima su okrečena, uredna, čista i bez vlage, sa adekvatnom ventilacijom.

U alternativnim smještajima u objektu hotel "Start" svaka soba u svom sastavu ima kupatilo sa toaletom, dok u objektu "Kuća Milića" kupatila i toaleti su odvojeni kao zasebne cjeline. Kupatila i toaleti su okrečeni, uredni, čisti i bez vlage.

4.1.3.2. Pravo na hranu i vodu

Na osnovu utvrđenog stanja i razgovora sa tražiocima azila, utvrđeno je da imaju nesmetan pristup vodi za piće.

Restorani u Centru i alternativnim smještajima su dobro opremljeni. Obezbjeđuju se tri obroka dnevno shodno unaprijed sastavljenom jelovniku, različitom za djecu, odrasle, bolesne i upodobljenom u skladu sa vjerskim opredjeljenjem. Korisnici Centra nijesu imali primjedbe na količinu i kvalitet hranu.

4.1.3.3. Higijena

Sobe, hodnici, zajedničke i službene prostorije u Centru i alternativnim smještajima su okrečene, čiste, suve i higijenski uslovne. Higijena se održava od strane Centra. Uprava obezbjeđuje sredstva za ličnu higijenu u dovoljnim količinama. Obezbijeđeni su i higijenski paketi za djecu do 3 godine.

Centar ima vešeraj, koji je opremljen potrebnom aparaturom, mašinama za pranje i sušenje veša, valjakom za peglanje i drugim pratećim uređajima. U sklopu vešeraja je magacin za smještaj veša i garderobe. Centar po potrebi obezbjeđuje i garderobu.

4.1.3.4. Pravo na vjerski život

Iz razgovora sa zatečenim licima obaviješteni smo, da im se omogućava zadovoljenje vjerskih potreba. Ne postoji posebno namijenjena prostorija za ispovijedanje vjere i zadovoljenje vjerskih potreba već se obredi obavljaju u nekoj od slobodnih prostorija ili prostoriji u kojoj borave.

4.1.3.5. Pravo na zdravstvenu zaštitu

Ambulanta je smještena na spratu Centra i opremljena je reanimacionim aparatom, EKG-om, aspiratorom, aparatom za mjerenje šećera, pritiska, i drugim aparatima. Ljekar opšte prakse dolazi po pozivu, dok je u ambulanti stalno prisutna dežurna medicinska sestra. U ambulanti se vodi evidencija o pruženim zdravstvenim uslugama u Centru i o izdatim uputima u druge ustanove zdravstvenog sistema. Obzirom da u Centru lica borave kratko ne vodi se elektronski karton. Takođe u alternativnim smještajima ne vodi se evidencija ali je omogućena potpuna zdravstvena zaštita u ustanovama zdravstvenog sistema, sa potvrdom izdatom od Uprave policije.

Svi tražioci azila prije smještaja u Centru su pregledani od strane ljekara. U slučaju potrebe lica se upućuju u Dom zdravlja Danilovgrad ili JU „Kliničko bolnički centar Crne Gore“. Za eventualni transport u druge zdravstvene ustanove Centar raspolaže automobilom. Ljekovi sa pozitivne liste su obezbijeđeni i dostupni, a one koji nisu na pozitivnoj listi Centar u slučaju potrebe, obezbjeđuje iz svojih sredstava.

Centar je razvio posebnu proceduru kontrole novopristiglih na bolest virusa ebole, koju prolaze svi tražioci azila, bez obzira na zemlju porijekla.

4.1.3.6. Prostor za šetnju i rekreaciju

Aktivnosti korisnika shodno Kućnom redu, u zimskom periodu se odvijaju od 06:00 do 22:00 časa, a u ljetnjem periodu od 06:00 do 23:00 časa.

Centar raspolaže sa više prostorija namijenjenih za dnevni boravak sa kuhinjom, opremljenih radnim elementima, frižiderom, šporetom, sudoperom i potrebnim kućnim priborom. Takođe, prostorije imaju trpezarijski sto sa desetak stolica, radni sto sa kompjuterom i TV prijemnikom. Okrečene su, čiste i uredne. Veliki dnevni boravak je namijenjen za odmor i druženje azilanata, sadrži petnaestak udobnih kožnih fotelja, velik sto, ormar, TV - prijemnik i radni sto sa kompjuterom. Prostorija je čista, suva i uredna (slike broj 8 i 9).



Slika 8.



Slika 9.

U sklopu centra je i dječija igraonica, koja ima bogat sadržaj igračaka. Boravak djece nadzire vaspitač. Takođe, postoji dvorišni prostor za djecu koji ima kućice za igru, nekoliko klackalica, ljuljaške i druge prateće rekvizite.

Sportski teren namijenjen za odrasle, ima dva koša, klupe za odmor i nadstrešnice za zaštitu od sunca i atmosferskih padavina. Tražioci azila su upoznali tim NPM-a, da im je omogućen cjelodnevni boravak na otvorenom.

4.1.3.7. Posjete

Visokom Komesarijatu Ujedinjenih nacija za izbjeglice omogućen je nesmetan pristup Centru, korisnicima, njihovim dosijeima kao i informacijama i statističkim podacima.

Predstavnicima NVO-a, Udruženja građana i drugih organizacija i pojedincima, koji se bave humanitarnim radom, dozvoljena je posjeta radnim danima uz prethodnu saglasnost rukovodioca Centra, u periodu od 10:00h do 12:00h i od 14:00h do 16:00h, uz dobrovoljni pristanak korisnika- azilanata.

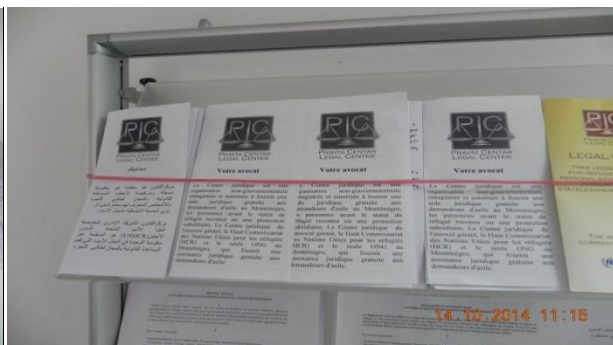
4.1.3.8. Kućni red

Prilikom dolaska u Centar, tražioci azila dobijaju primjerak Kućnog reda, na jeziku koji razumiju.

Kućni red, na više jezika, istaknut je na vidnom mjestu, postavljen je i na oglasnoj tabli u hodniku, kao i u prostorijama u kojima borave (slike broj 10 i 11).



Slika 10.



Slika 11.

4.1.3.9. Zlostavljanje

Prema podacima dobijenim od uprave Centra, nije bilo slučaja upotrebe sredstava prinude. Tim NPM-a u komunikaciji sa licima koja traže azil u Crnoj Gori je upoznat, da nemaju primjedbe na rad službenika u Centru i alternativnim smještajima, već da je odnos prema njima korektan i profesionalan.

4.1.3.10. Bezbjednost

Obezbjedenje Centra i alternativnih smještaja vrši angažovano ovlašćeno privredno društvo za ovu vrstu poslova, u skladu sa Zakonom.

Sistemom video nadzora u Centru su pokriveni prilaz i ulaz, unutrašnje zajedničke prostorije, prilazni hodnici sa stepeništem, dnevni boravci i trpezarija.

4.1.3.11. Radni uslovi

Službene prostorije u kojima borave službena lica zadovoljavaju potrebne uslove za rad. Prostorije su okrečene, čiste, suve i uredne.

Zaposleni u Centru prošli su obuke: o uslovima prihvatanja ranjivih grupa, o pomoći u ostvarivanju prava azilanata, socijalnom dijalogu i jačanju vještina rane identifikacije potencijalnih slučajeva trgovine ljudima.

4.1.3.12. Zaključci i preporuke

Sagledavajući stanje poštovanja ljudskih prava lica koja traže azil u Crnoj Gori, tim NPM-a je izvršio pregled materijalnih i drugih uslova u Centru za smještaj lica koja traže azil u Spuzi i objektima alternativnog smještaja a odnose se na smještajne kapacitete, higijenu, ishranu, zdravstvenu zaštitu, grijanje, osvjetljenje, ventilaciju, sanitarne uslove i otvoreni prostor za šetnju.

Uslovi u Centru su na visokom nivou i zapažen je sistemski pristup koji omogućava efikasno postupanje u skladu sa važećim propisima i međunarodnim standardima u oblastima azila i migracija. Smještajni kapaciteti, sobe, namještaj, kupatila i toaleti, kuhinja, restoran i zajedničke prostorije - su novi, veoma

uredni, čisti i u potpunosti su u skladu sa potrebama korisnika. Hlađenje i grijanje je zadovoljavajuće. Topla voda je dostupna u kupatilima cjelodnevno. Zdravstvena zaštita je stalno dostupna kao i za ostalo stanovništvo Crne Gore.

Tim NPM-a je prilikom obilaska alternativnih smještaja konstatovao da je u jednom dijelu soba smješten veći broj kreveta u odnosu na kvadraturu koju predviđa Evropski komitet za prevenciju torture.

Polazeći od stanja konstatovanog u ovom Izveštaju Zaštitnik kao NPM preporučuje Ministarstvu rada i socijalnog staranja - Upravi za zbrinjavanje izbjeglica i Centru za smještaj lica koja traže azil da:

- u sobama u alternativnim smještajima upodobi broj kreveta prema kvadraturi shodno standardima koje preporučuje Evropski komitet za prevenciju torture;
- stručna služba Instituta za javno zdravlje u Podgorici sastavi jelovnik koji će odgovarati stručno postavljenim standardima;
- obezbijedi posebnu prostoriju za ispovijedanje vjere.

4.1.4. JU Zavod "Komanski most" Podgorica

NPM je u cilju sagledavanja poštovanja ljudskih prava štićenika smještenih u JU Zavod "Komanski most" Podgorica, izvršio pregled smještajnih i drugih uslova, u septembru 2014. godine.

Prije početka monitoringa razgovorano je sa Upravom Zavoda, predstavljene su nadležnosti Zaštitnika u svojstvu NPM-a i metodologija obilaska prostorija u kojima su smješteni korisnici Zavoda.

Iz razgovora sa direktorom Zavoda, došli smo do sljedećih informacija i podataka:

- da je ustanova zatvorenog tipa;
- da se štićenici u ustanovu smještaju preko Komisije za prijem u ustanovu, a po odluci Osnovnog suda i/ili Centra za socijalni rad. Komisiju čine socijalni radnik, psiholog, defektolog, psihijatar (po potrebi), glavna sestra Ustanove, te po potrebi i ljekari drugih specijalnosti.
- da je ustanova za smještaj lica sa intelektualnim invaliditetom (umjereni, teži i teški invaliditet i poremećaji iz autističnog spektra);
- da je smještaj paviljonskog tipa;
- da je kapacitet Zavoda 130 kreveta, raspoređenih u 32 sobe;
- da je na dan 20.09. 2014. godine u Zavodu bilo smješteno 109 korisnika, od čega je 60 muškog i 49 ženskog pola;
- da je popunjeno 83,86%;
- da je prosječna dužina boravka u ustanovi 18. godina;
- da su smještena lica koja imaju laki intelektualni invaliditet (1), umjereni (47), teži (27) i teški (34);
- da je u Zavodu preminulo u 2014. godini četiri(4) štićenika;
- da je u sva četiri(4) slučaja konstatovana prirodna smrt (dvoje je umrlo u KBCCG, a dvoje u Zavodu);
- da u 2014. godini nije dat nalog za obdukciju tijela ni za jednog štićenika;

U daljem razgovoru direktor Zavoda upoznao je članove tima NPM-a o broju zaposlenih, strukturi, školskoj spremi i to:

- da je u Zavodu ukupno zaposleno 88 lica, dok je sistematizacijom predviđeno 90;
- da neposredno sa korisnicima radi 56 članova osoblja;

- da je 10 vaspitača (pet defektologa, jedan specijalista pedagogije, jedan specijalista pedagoškog vaspitanja, jedan specijalista psihologije i dvoje specijalista socijalnog rada)
- da neposredno sa korisnicima rade socijalni radnik, psiholog, dva fizioterapeuta, 17 medicinskih tehničara, četiri radna terapeuta i 20 njegovateljica;
- da se u Zavodu posvećuje pažnja edukaciji zaposlenih učešćem na raznim seminarima u zemlji i inostranstvu.

4.1.4.1. Uslovi i stanje prostorija

4.1.4.1.1. Materijalni uslovi

Članovi tima NPM-a su prilikom obilaska izvršili detaljan uvid u materijalne i druge uslove u JU Zavod "Komanski most" Podgorica. Posebna pažnja je posvećena pitanjima: zdravstvene zaštite, pristupu vodi za piće, ishrani, higijeni, ventilaciji, osvjetljenju, kupatilima i sanitarnim čvorovima, veličini i kapacitetu soba, rehabilitaciji i aktivnostima van prostorija za boravak i dr.

Direktor i službenici Zavoda pokazali su visok nivo kooperativnosti i saradnje. Timu NPM-a je omogućen nesmetan pristup svim prostorijama u kojima borave ili mogu boraviti štićenici. Takođe, kad god je to od njih traženo, pružali su i dodatne informacije.

Smještaj je organizovan po paviljonima - muški i ženski. U Zavodu nije predviđen prijem štićenika mlađih od 18 godina.

Zavod iz sopstvenih izvora obezbjeđuje posteljinu, odjeću, obuću, higijenski pribor i druga neophodna sredstva za boravak u Zavodu. U Zavodu se nalazi vešeraj, opremljen sa potrebnim aparatima (mašine za pranje i sušenje veša, valjak za peglanje i drugi prateći uređaji). U sklopu vešeraja je magacin za smještaj veša i garderobe.

4.1.4.1.2. Uslovi u sobama

a) Veličina, kapaciteti i opremljenost, osvetljenje, ventilacija, grijanje i sanitarni uslovi:

U septembru 2014. godine, stopa iskorišćenosti kapaciteta je 83,86% sa 130 raspoloživih mjesta, u kojem je bilo smješteno 109 štićenika.

Prostor u kome borave štićenici je uredan, sobe su okrečene, čiste i suve.

Dnevni boravci u paviljonima "A" i "B" su opremljeni stolovima, stolicama, vitrinama, ormarima, TV-prijemnicima i DVD uređajima.

1. Paviljon "A"

Paviljon "A" je namijenjen za smještaj štićenika muškog pola. Kapacitet je 17 soba, površine od po 18 m², u kojima su smještena po 4 kreveta. U vrijeme obilaska zatečeno je 60 štićenika.

2. Paviljon "B"

Paviljon "B" je namijenjen za smještaj štićenika ženskog pola, kapaciteta 13 soba, površine od po 20 m², u kojima su smještene po 4 kreveta. U vrijeme obilaska zatečeno je 49 štićenica.

Sobe su opremljene krevetima, dušecima, posteljinom, ormarima i stolovima. Prozori u sobama omogućavaju dovoljno prodiranje prirodne svjetlosti i cirkulaciju vazduha. Obezbijeđeno je vještačko osvjetljenje (slike broj 12 i 13).



Slika 12



Slika 13

U prizemlju paviljona "A" je smješteno veliko kupatilo za nepokretne štićenike i još dva kupatila sa sanitarnim čvorovima. Na spratu se nalaze tri kupatila sa sanitarnim čvorovima.

U "B" paviljonu postoji veliko kupatilo, koje se koristi za nepokretne štićenice i još tri kupatila sa sanitarnim čvorovima, slike (broj 14 i 15).



Slika 14.



Slika 15.

3. Paviljon "C"

Paviljon je zatvoren, zbog adaptacije koja je u toku. Ovaj paviljon je predviđen za smještaj lica sa teškim oblicima autizma.

Na nivou čitavog Zavoda obezbijeđeno je centralno grijanje.

4.1.4.2. Pravo na hranu i vodu

Svi štićenici imaju nesmetan pristup vodi za piće. Obezbjedeana su im tri obroka dnevno, shodno jelovniku sačinjenog od JZU "Institut za javno zdravlje". NPM je upoznat da je u toku postupak dobijanja HASAB standarda.⁸

Kuhinja i trepezarija sa magacinskim prostorom su čisti, suvi i uredni. Inventar je nešto stariji, ali očuvan i dobrog stanja, zidovi su okrečeni i ukrašeni umjetničkim slikama (slike broj 16 i 17).



Slika 16.



Slika 17.

4.1.4.3. Higijena

Higijenu u sobama i zajedničkim prostorijama održavaju zaposleni u Zavodu. Prostorije su okrečene, uredne, čiste i suve.

Sredstva za održavanje lične higijene samostalni štićenici dobijaju od uprave Zavoda u dovoljnim količinama.

4.1.4.4. Pravo na zdravstvenu zaštitu

Štićenici imaju zdravstveno osiguranje. Zavod je umrežen u zdravstveni sistem sa Fondom zdravstva, kao domovi zdravlja.

Po prijemu u Ustanovu, vrši se kompletan ljekarski pregled štićenika, laboratorijska ispitivanja, pregled psihijatra, otvara se protokol bolesnika koji se kasnije vodi i popunjava u zavisnosti od potrebe.

Po uputu, tj. potvrdi izabranog doktora, štićenicima je dostupna sekundarna i tercijalna zdravstvena zaštita u Kliničko bolničkom centru Crne Gore u Podgorici. Laboratorijske analize i usluge radiologa na primarnom nivou pruža Dom zdravlja u Podgorici.

Zdravstveni nadzor i higijenski tretman korisnika Zavoda obezbjeđuje se 24 časa. Rad medicinskih sestara i njegovateljica je smjenski.

⁸ Certifikat o bezbjednoj hrani

Ustanova je štíćeničkog karaktera za 109 korisnika razne životne dobi. Osim toga angažuje se jedan doktor medicine za rad sa štíćenicima dva sata svakoga dana. Ljekari drugih specijalnosti i to: neuropsihijatar, neurolog, urolog, ortoped, ginekolog, fizijatar, kao i stomatolog su angažovani dva puta sedmično. Pored njih angažovano je 15 medicinskih sestara na podjeli terapije, brizi i njezi. Isto osoblje vodi evidenciju i vrši nadzor nad uzimanjem propisane terapije. Ustanova raspolaže sa opštom, stomatološkom i ginekološkom ambulantom kao i posebnom salom za obavljanje fizikalne terapije. U opštoj ambulanti se nalazi standardni instrumentarijum, EKG aparat i aparat za mjerenje krvnog pritiska i sterilizator. Stomatološka ambulanta je opremljena stomatološkom stolicom, instrumentarijumom i sterilizatorom. Ginekološka ambulanta ima ginekološki sto, potrebni instrumentarijum i kartoteku. Sala za fizikalnu terapiju je bogato opremljena aparatima koje se koriste u toj oblasti.

a) Apoteka

Ljekovi i pomoćni medicinski materijal su zaključani u ambulanti. Podjelu terapije razvrstanu u posudicama sa imenima štíćenika, vrše sestre po principu pojedinačnih doza. Štíćenici ne mogu imati neiskorišćenu terapiju kod sebe.

b) Soba za izolaciju

U Zavodu je opremljena posebna prostorija namijenjena za izolaciju štíćenika u slučaju velike razdraženosti. Psihijatar odlučuje kada je indikovano boravak u sobi za izolaciju, koja je napravljena po standardima koji zahtijevaju potpunu zvučnu izolaciju, tapacirane sve površine i fleksibilno osvjetljenje. Primjenjuje se poseban Protokol za korišćenje sobe za izolaciju, koji je sačinjen u skladu sa specifičnim potrebama postupka. Soba je pokrivena video nadzorom. Maksimalno zadržavanje u sobi je dva sata. Međutim, nije evidentiran ni jedan slučaj fiksacije štíćenika ni upotreba sobe za izolaciju, primijenjena je samo medikamentozna terapija, propisana od strane neuropsihijatra.

c) Smrt štíćenika

U slučaju smrti štíćenika, obavještava se izabrani lekar ili poziva ekipa hitne medicinske pomoći da konstatuje smrt, a potom se tijelo vozi do mrtvačnice Kliničko bolničkog centra Crne Gore. Obdukcija se traži samo u slučaju postojanja sumnje na uzrik smrti. Postoji posebno Upustvo o postupanju medicinske sestre u slučaju smrti štíćenika. Upustvom nije definisana potreba za obdukcionim radom nakon smrti. Tim NPM-a ukazuje na standarde CPT-a⁹, koji preporučuju obdukciju nakon smrti štíćenika, kako bi se otklonila svaka sumnja, da je smrt štíćenika nastala primjenom torture.

4.1.4.5. Pravo na šetnju - rekreaciju i rehabilitaciju

Tim NPM-a je upoznat od uprave Zavoda, da u cilju rehabilitacije štíćenika Uprava Zavoda preduzima aktivnosti na uspostavljanju kontakta sa širom društvenom zajednicom, kako u okviru ustanove tako i van nje.

Značajno je napomenuti, da Uprava Zavoda animira štíćenike da učestvuju u kulturnim i sportskim aktivnostima u zemlji i inostranstvu uz pratnju vaspitača.

⁹ Izvještaj CPT-a za Makedoniju iz 2006 (paragraf 129 i 130)

U dvorištu Zavoda su klupe za odmor sa nadstrešnicama za zaštitu od sunca i atmosferskih padavina. Štićenici imaju mogućnost da borave na otvorenom tokom cijelog dana, uz prisustvo stručnog radnika-vaspitača.

U okviru Zavoda je komforna sala za fizikalnu medicinu i kinezi terapiju, koja je opremljena aparatima koji se koriste u toj oblasti: elektro-aparatom za terapiju strujom i pomagalicama, statična bicikla, trake za trčanje i brzo hodanje, krevet za masažu, sa hidraulikom, pogodan za korisnike koji koriste invalidska kolica, strunjače za vježbanje, velike lopte za gimnastiku. Takođe obezbijeđen je ručni masažer sa infracrvenim zracima, tri eliptična trenažera, 10 drvenih štapova za kinezi terapiju i 12 pari tegova kilaže od 0,50-2 kg. (slike broj 18 i 19).



Slika 18.



Slika 19.

Vaspitni rad i radno okupacioni tretman sprovode 10 vaspitača od kojih je: 5 diplomiranih defektologa, 1 specijalista pedagogije, 1 specijalista predškolskog vaspitanja, 2 specijalista socijalnog rada, 1 specijalista psihologije, 4 radna terapeuta kao, 1 socijalni radnik i 1 diplomirani psiholog. Rad se odvija po grupama u skladu sa Dopunom odluke o formiranju defektoloških, vaspitno-okupacionih, okupaciono-terapijskih, radno-okupacionih, grupa na radnom angažovanju i socio –terapijskih grupa, kao i osoba zaduženih za sprovođenje i praćenje rada u grupama. Odluka o formiranju grupa je donesena na osnovu Individualnih planova zaštite za sve korisnike, u skladu sa njihovim ličnim interesovanjima kao i izraženim stepenom intelektualnih i motoričkih sposobnosti. Formirane su sledeće grupe:

- 5 okupacionih grupa;
- 4 vaspitno-okupacione grupe;
- 3 okupacione terapijske grupe;
- 3 radno-okupacione grupe;
- 2 socio-terapijske grupe;

Okupacione –terapijske grupe imaju za cilj održavanje i unapređivanje različitih znanja, vještina i navika u domenu kognitivnog i socijalnog funkcionisanja, a realizuju se kroz tri rotirajuće okupaciono-terapijske grupe. Grupe se rotiraju jednom nedeljno između osoba zaduženih za njihovo vođenje. Individualnim planovima zaštite planirano je da se radno –okupaciona terapija, sa ciljem održavanja prethodno postignutog nivoa uz nastojanje za unapređivanjem, realizuje radnim danima u trajanju od tri sata uz pauze, adekvatno raspoređenim tokom dana. Socio –terapija se realizuje kroz dvije rotirajuće socio terapijske grupe u 60-minutnim susretima, tokom radne nedjelje u terminima od 12.00 do 13.00sati.

4.1.4.6. Pravo na kontakt sa porodicom

Kontakt štićenika sa njihovim porodicama se ostvaruje putem redovnih posjeta i telefonskih razgovora, o čemu se vodi evidencija. U Zavodu postoji posebno opremljena prostorija za posjete štićenicima.

Tim NPM-a je upoznat da Uprava Zavoda i Centri za socijalni rad u cilju unapređenja kvaliteta usluga, smještaja i poboljšanja porodično pravne zaštite korisnika u Zavodu, jednom mjesečno održavaju sastanke sa predstavnicima Ministarstva rada i socijalnog staranja. Na sastancima se rješavaju pitanja iz domena porodično-pravne zaštite korisnika, uslova života i rada. Sastanci se održavaju i sa roditeljima –starateljima dva puta godišnje.

Kroz ove aktivnosti, angažovanjem nadležnih subjekata, animiraju porodice korisnika da ih posjećuju na način što im se obezbjeđuju putni troškovi, a po potrebi i prenoćište. Roditelji-staratelji na tim sastancima učestvuju u kreiranju aktivnosti koje se sprovode. Pored nastojanja da se animiraju porodice da redovnije posjećuju svoje članove i dalje broj posjeta nije zadovoljavajući.

4.1.4.7. Zlostavljanje

Na osnovu podataka dobijenih od Uprave Zavoda, nije bilo slučaja upotrebe sredstava prinude. Tim NPM-a, na osnovu obavljenih razgovora sa štićenicima koji su boljeg zdravstvenog stanja, konstatuje, da je odnos osoblja prema njima korektan i profesionalan.

4.1.4.8. Bezbjednost

Objekti Zavoda su fizički obezbijeđeni ogradom, a na ulaznim vrata Zavoda je službenik Zavoda- portir, 24 sata svakog dana.

4.1.4.9. Radni uslovi i obuka osoblja

Službene prostorije zadovoljavaju potrebne uslove za rad službenika.

Službenici Zavoda prošli su razne obuke, seminare, kao i studijske posjete, od kojih izdvajaju predavanja o autizmu.

4.1.4.10. Zaključci i preporuke

Sagledavajući stanje poštovanja ljudskih prava štićenika smještenih u JU Zavodu "Komanski most" Podgorica, NPM izvršio je ocjenu stanja materijalnih uslova, u pogledu: smještajnih kapaciteta, higijene, ishrane, zdravstvene zaštite, grijanja, osvijetljenja, ventilacije, sanitarnih uslova i postojećeg prostora za rehabilitaciju i tretman.

Sve ambulante koje su na raspolaganju štićenicima u Zavodu raspolažu sa neophodnom opremom za pregled i dijagnostiku i potrebne lijekove i pomoćna sredstva za terapiju štićenika. Zavod nastoji da iz sopstvenih sredstava obezbijedi lijekove koji nisu na "pozitivnoj listi" Fonda. Sala za fizikalnu terapiju je dobro opremljena. Ishrana štićenika i higijena su na zadovoljavajućem nivou. Kod uprave Ustanove i osoblja je zapažena posvećenost u radu.

Štićenici imaju dostupnu zdravstvenu zaštitu koja je na višem nivou od standardne zdravstvene zaštite ostalog stanovništva.

Paviljoni su čisti, uredni, očuvani. Sobe su dobro opremljene sa savremenim krevetima. Obezbijedeno je prirodno i vještačko osvjetljenje, grijanje je centralno.

Nakon smrti štićenika nije predviđena obavezna obdukcija tijela pokojnika, već se radi samo u slučaju sumnje o uzroku smrti.

Polazeći od stanja konstatovanog u ovom Izvještaju, Zaštitnik kao NPM preporučuje Ministarstvu rada i socijalnog staranja - JU Zavod "Komanski most" Podgorica da:

- u podzakonskim aktima propiše da se nakon smrti štićenika obavezno vrši obdukcija;
- preduzmu sve neophodne mjere za animiranje roditelja –staratelja i porodica, u cilju održavanja redovnih kontakata sa štićenicima i aktivnog učešća u procesu liječenja i rehabilitacije.

4.2. Kontrolni obilasci

4.2.1. Policijske prostorije za zadržavanje

Tim NPM-a je u 2013.godini obavio obilazak prostorija za zadržavanje u 17 organizacionih jedinica Uprave policije - Ministarstva unutrašnjih poslova, i tom prilikom dao 9 preporuka sa 31 mjerom za unapređenje uslova u prostorijama za zadržavanje i standardizaciju Pravilnika o uslovima koje moraju da ispunjavaju prostorije za zadržavanje lica lišenih slobode.

Sagledavajući cjelokupno stanje u prostorijama za zadržavanje u organizacionim jedinicama Uprave policije ustanovljeno je da jedan broj prostorija za zadržavanje ne ispunjava uslove u pogledu površine i dimenzija, koje predviđaju standardi Evropskog Komiteta za sprečavanje mučenja (CPT), te je konstatovao, da Pravilnik o uslovima koje moraju da ispunjavaju prostorije za zadržavanje lica lišenih slobode¹⁰ nije usklađen-standardizovan sa preporukom CPT za policijske pritvore.

Zaštitnik kao NPM rukovodeći se navedenim standardima i zatečenim stanjem dao je Ministarstvu unutrašnjih poslova - Upravi policije sledeće preporuke, da se:

- Pravilnik o uslovima koje moraju da ispunjavaju prostorije za zadržavanje lica lišenih slobode („Sl.list CG”, broj 52/2012), upodobi sa standardima CPT-a;
- u CB Bar, Pljevlja i OB Kotor, Plav, Tivat,Ulcinj i Žabljak prostorije za zadržavanje lica lišenih slobode upodobu standardima CPT-a u pogledu površine i dimenzija;
- u CB Berane i Herceg Novi, OB Danilovgrad, Kotor, Ulcinj, Plav i Žabljak u prostorijama za zadržavanje obezbijedi prirodno osvjetljenje;
- u CB Berane u prostorijama za zadržavanje ugrade česme za vodu za piće sa umivaonikom;
- u CB Nikšić, OB Kotor i Ulcinj obezbijedi zaključavanje električnih ormara;
- u CB Podgorica, Berane, Herceg Novi i Nikšić, OB Žabljak, Ulcinj, Plav i Rožaje obezbijedi potpuna pokrivenost video nadzorom nepokrivenih prostora- prilaz prostorijama za dežurstvo, hodnici, stepeništa i dr;
- u CB Berane obezbijedi vještačko osvjetljenje hodnika koji vodi do prostorija za zadržavanje;

¹⁰ („Sl.list CG”, broj 52/2012)

- u OB Ulcinj i Plav obezbijedi redovno održavanje higijene u sanitarnim čvorovima;
- u CB Berane okreće prostorije za zadržavanje;

4.2.1.1. Utvrđeno stanje

Shodno utvrđenom Planu obilazaka za 2014. godinu izvršene su kontrolne posjete prostorija za zadržavanje Uprave policije, prostorija u kojima se vrši saslušavanje zadržanih lica radi otklanjanja sumnji u mogućnost korišćenja sredstava prinude, izvršen je pregled motornih vozila namijenjenih isključivo za prevoz lica lišenih slobode, pregled policijske evidencije sa posebnim osvrtom na registar lica lišenih slobode i zadržanih lica, vrijeme zadržavanja i način sačinjavanja zapisnika o zadržavanju. Posjete su bile nenajavljene, obavljene u toku i van radnog vremena.

Cilj ovih posjeta je sagledavanje stanja i ocjena stepena ispunjenosti preporuka Zaštitnika kao NPM-a datih Ministarstvu unutrašnjih poslova - Upravi policije u Godišnjem izvještaju za 2013. godinu.

Prilikom izvršenja kontrolnih posjeta centrima i odjeljenjima bezbjednosti Uprave policije, u prostorijama u kojima se vrši saslušavanje zadržanih lica i motorna vozila namijenjenih isključivo za prevoz lica lišenih slobode i prostorijama za zadržavanje, nijesu pronađeni nestandardni predmeti koji mogu upućivati na mogućnost da se koriste u svrhu zastrašivanja ili mučenja, niti su pronađeni tragovi takvih eventualnih radnji.

4.2.1.1.1. CB Podgorica

Prilikom kontrolnog obilaska Centra bezbjednosti Podgorica, u prostorijama za zadržavanje lica lišenih slobode, u jednokrevetnoj prostoriji namijenjenoj za smještaj maloljetnika, zatečeno je mal.lice A.A, državljanin Crne Gore, zadržan po rješenju Osnovnog državnog tužioca u Podgorici, do 48 sati, čije zadržavanje prati odgovarajuća dokumentacija.

U razgovoru sa članovima tima NPM-a zadržano lice A.A. se izjasnilo: da je poučen pravima koja mu po zakonu pripadaju; da nema primjedbi i da je odnos službenika Uprave policije prema njemu korektan i profesionalan.

U periodu od 01.01. do 03.12.2014. godine, lišeno je slobode 1717, a zadržano 238 lica.

Nije ispunjena preporuka Zaštitnika:

- nije obezbijedena potpuna pokrivenost video nadzorom u dijelu hodnika koji vodi iz garaže prema prostorijama za zadržavanje;

4.2.1.1.2. CB Bar

Prilikom kontrolnog obilaska Centra bezbjednosti Bar, u prostorijama za zadržavanje i obavljanje razgovora nije zatečeno nijedno lice.

U periodu od 01.01. do 14.10.2014. godine, lišeno je slobode 456, a zadržano 65 lica.

Nije ispunjena preporuka Zaštitnika:

- prostorije za zadržavanje lica lišenih slobode nijesu upodobljene standardima CPT-a u pogledu površine i dimenzija.

4.2.1.1.3. CB Pljevlja

Prilikom kontrolnog obilaska Centra bezbjednosti Pljevlja, u prostorijama za zadržavanje i obavljanje razgovora nije zatečeno nijedno lice.

U periodu od 01.01. do 04.11. 2014. godine, lišeno je slobode 249, a zadržano 42 lica.

Nije ispunjena preporuka Zaštitnika:

- prostorije za zadržavanje lica lišenih slobode nijesu upodobljene standardima CPT-a u pogledu površine i dimenzija.

4.2.1.1.4. CB Herceg Novi

Prilikom kontrolnog obilaska Centra bezbjednosti Herceg Novi, u prostorijama za zadržavanje i obavljanje razgovora sa licima lišenim slobode nije zatečeno nijedno lice.

U periodu od 01.01. do 04.12. 2014. godine, lišeno je slobode 278, a zadržano 95 lica.

Nijesu ispunjene preporuke Zaštitnika:

- u prostorijama za zadržavanje nije obezbijeđeno prirodno osvjjetljenje;
- nije obezbijeđena potpuna pokrivenost video nadzorom hodnika koji vodi od prostorija za dežurstvo do prostorija za zadržavanje sa stepeništem.

4.2.1.1.5. OB Danilovgrad

Prilikom kontrolnog obilaska Odjeljenja bezbjednosti Danilovgrad, u prostorijama za zadržavanje i obavljanje razgovora sa licima lišenim slobode nije zatečeno nijedno lice.

U periodu od 01.01. do 03.12. 2014. godine lišeno je slobode 147, a zadržano 9 lica.

Djelimično je ispunjena preporuka Zaštitnika:

- u prostorijama za zadržavanje je djelimično obezbijeđeno prirodno osvjjetljenje.

4.2.1.1.6. OB Kotor

Prilikom kontrolne posjete Odjeljenja bezbjednosti Kotor, u prostorijama za zadržavanje i obavljanje razgovora nije zatečeno nijedno lice.

U periodu od 01.01. do 14.10. 2014. godine, lišeno je slobode 156, a zadržano je 78 lica.

Ispunjena preporuka Zaštitnika:

- obezbijeđeno je zaključivanje elektičnog ormara;

Nijesu ispunjene preporuke Zaštitnika:

- prostorije za zadržavanje lica lišenih slobode nijesu upodobljene standardima CPT-a u pogledu površine i dimenzija;
- u prostorijama za zadržavanje nije obezbijeđeno prirodno osvjjetljenje.

4.2.1.1.7. OB Tivat

Prilikom kontrolne posjeta OB Tivat, u prostorijama za zadržavanje i obavljanje razgovora sa licima lišenim slobode nije zatečeno nijedno lice.

U periodu od 01.01. do 4.12. 2014. godine, lišeno je slobode 140, a zadržano 89 lica.

Nije ispunjena preporuka Zaštitnika:

- prostorije za zadržavanje lica lišenih slobode nijesu upodobljene standardima CPT-a u pogledu površine i dimenzija.

4.2.1.1.8. OB Ulcinj

Prilikom kontrolnog obilaska Odjeljenja bezbjednosti Ulcinj, u prostorijama u kojima se obavljaju saslušanja i razgovori sa licima lišenim slobode, zatečeno je lice I.C. iz Peći, privedeno zbog osnovane sumnje da je počinilo krivično djelo protiv imovine iz član 239 Krivičnog zakonika Crne Gore.

U razgovoru sa članovima tima NPM-a, zatečeno lice se izjasnilo: da nema primjedbe na rad službenika policije; da je upoznat sa pravima koja mu po zakonu pripadaju; da je odnos službenika Uprave policije korektan i profesionalan.

U periodu od 01.01. do 09.12. 2014. godine, lišeno je slobode 153, a zadržano 9 lica.

Ispunjene su preporuke Zaštitnika:

- u prostorijama za zadržavanje obezbijeđeno je prirodno osvjjetljenje;
- obezbijeđeno je zaključivanje elektičnog ormara;
- obezbijeđeno je redovno održavanje higijene u sanitarnim čvorovima.

Nijesu ispunjene preporuke Zaštitnika:

- prostorije za zadržavanje lica lišenih slobode nijesu upodobljene standardima CPT-a u pogledu površine i dimenzija;
- nije obezbijeđena potpuna pokrivenost video nadzorom stepeništa i prilaznog hodnika koji vodi do prostorija za zadržavanje.

4.2.1.1.9. OB Žabljak

Prilikom kontrolnog obilaska Odjeljenja Bezbjednosti Žabljak, u prostorijama za zadržavanje i obavljanje razgovora nije zatečeno nijedno lice.

U periodu od 01.01. do 04.11. 2014. godine lišeno je slobode 59, a zadržano je 21 lice.

Nijesu ispunjene preporuke Zaštitnika:

- prostorije za zadržavanje lica lišenih slobode nijesu upodobljene standardima CPT-a u pogledu površine i dimenzija;
- u prostorijama za zadržavanje nije obezbijeđeno prirodno osvetljenje;
- nije obezbijeđena potpuna pokrivenost video nadzorom hodnika sa stepeništem koji vodi do prostorija za zadržavanje.

4.2.1.1.10. OB Rožaje

Prilikom kontrolnog obilaska Odjeljenja bezbjednosti Rožaje, u prostorijama za zadržavanje i obavljanje razgovora nije zatečeno nijedno lice.

U periodu od 01.01. do 14.04. 2014. godine lišeno je slobode 15, a zadržano 4 lica.

Nije ispunjena preporuka Zaštitnika:

- nije obezbijeđena potpuna pokrivenost video nadzorom hodnika koji vodi do prostorija za zadržavanje.

4.2.1.1.11. OB Plav

Prilikom kontrolnog obilaska Odjeljenja bezbjednosti Plav, u prostorijama za zadržavanje i obavljanje razgovora nije zatečeno nijedno lice.

U periodu od 01.01. do 14.04. 2014. godine, lišeno je slobode 24, a zadržano 5 lica.

Nijesu ispunjene preporuke Zaštitnika:

- prostorije za zadržavanje lica lišenih slobode nijesu upodobljene standardima CPT-a u pogledu površine i dimenzija;
- u prostorijama za zadržavanje nije obezbijeđeno prirodno osvetljenje;
- nije obezbijeđena potpuna pokrivenost video nadzorom prilaznog hodnika i dijela stepeništa koje vodi do prostorija za zadržavanje;
- nije obezbijeđeno redovno održavanje higijene u sanitarnim čvorovima.

4.2.1.1.12. Zaključne konstatacije

Na osnovu izvršenih kontrolnih obilazaka centara i odjeljenja bezbjednosti Uprave policije radi provjere ispunjenosti preporuka Zaštitnika kao NPM-a, datih u Godišnjem izvještaju NPM-a za 2013 godinu, Zaštitnik konstatuje, da od ukupno 9 datih preporuka, ispunjena je jedna(1) preporuka i to data CB Berane – okrečene su prostorije za zadržavanje; djelimično su ispunjene u okviru tri (3)preporuke, odnosno preduzete su četiri(4) mjere koje se odnose na redovno održavanje higijene u sanitarnom čvoru u OB Ulcinj; obezbijeđeno je zaključavanje električnog ormara u OB Kotor i OB Ulcinj i mjera koja se odnosi na OB Danilovgrad, djelimično je obezbijeđeno prirodno osvetljenje. Pet(5) preporuka nije ispunjeno.

Zaštitnik očekuje da, Ministarstvo unutrašnjih poslova i Uprava policije u što kraćem roku intezivira aktivnosti i preduzme mjere u cilju ispunjenja neispunjenih preporuka na koje Zaštitnik ukazuje u ovom Izvještaju.

Takođe, neophodno je da, Ministarstvo unutrašnjih poslova i Uprava policije redovno obavještavaju Zaštitnika o aktivnostima i mjerama preduzetim na ispunjenju datih preporuka.

4.2.2. Kontrolni obilazak Istražnog zatvora Podgorica

NPM tim u decembru 2012. godine sagledao je poštovanje ljudskih prava pritvorenih lica, izvršio pregled smještajnih i drugih uslova u Istražnom zatvoru u Podgorica, kojom prilikom je sačinio Poseban Izvještaj o stanju u Istražnom zatvoru Podgorica, u kome je Ministarstvu pravde i Zavodu za izvršenje krivičnih sankcija dao 31 preporuku za unapređenje uslova i stanja u Istražnom zatvoru Podgorica.

Odbor za ljudska prava i slobode na 12. sjednici održanoj 6. juna 2013. godine, razmotrio je Izvještaj Zaštitnika kao NPM-a, o stanju u Istražnom zatvoru Podgorica, i jednoglasno donio Zaključak, kojim je podržao Preporuke Zaštitnika upućene Ministarstvu pravde i Zavodu za izvršenje krivičnih sankcija.

U decembru 2013. godine, obavljen je kontrolni obilazak Istražnog zatvora Podgorica, radi provjere stepena ispunjenosti preporuka. Tokom obilaska je utvrđeno, da je Zavod za izvršenje krivičnih sankcija učinio napredak i ispunio 18 preporuka, 2 djelimično, a ostalo je 11 neispunjenih preporuka.

Imajući u vidu činjenicu, da je ostao znatan broj neispunjenih preporuka (11) i djelimično (2), tim NPM-a se opredijelio, da ponovo izvrši provjeru ispunjenosti preostalih preporuka.

U decembru 2014. godine, obavljen je kontrolni obilazak radi uvida u stepen ispunjenosti preostalih neispunjenih preporuka.

4.2.2.1. Utvrđeno stanje

Zaštitnik kao NPM, nakon kontrolnog obilaska Istražnog zatvora Podgorica, konstatuje, da je Uprava ZIKS-a preduzela mjere na ispunjavanju preostalih neispunjenih preporuka ukazanih u Godišnjem izvještaju NPM-a. Od preostalih 11 neispunjenih i dvije(2) djelimično ispunjene preporuke, Uprava ZIKS-a je ispunila tri (3) preporuke, djelimično četiri (4), a nije ispunila 6 (šest) preporuka. Zaštitnik očekuje da, Ministarstvo pravde i Zavod za izvršenje krivičnih sankcija u što kraćem roku inteziviraju aktivnosti i preduzmu mjere u cilju ispunjenja preostalih neispunjenih preporuka, na koje je ukazao u ovom Izvještaju.

a) ***Ispunjene su preporuke Zaštitnika:***

- da je uvedena dnevna evidencija medicinske terapije;
- da je uvedena posebna evidencija zakazanih specijalističkih pregleda u KBC-u, koja će sadržavati i podatke o realizaciji i okolnostima, razlozima za eventualno odlaganje;
- da se svim pritvorenima, prilikom prijema u Istražni zatvor, uručuje primjerak Kućnog reda, na jeziku koji razumiju;

b) ***Djelimično su ispunjene preporuke Zaštitnika:***

- povećan je broj izvršilaca ali još uvijek nije u skladu sa utvrđenom sistematizacijom u zdravstvenoj službi;
- dijelom se organizuju radne i druge aktivnosti za pritvorenike u skladu sa Pravilnikom o bližem načinu izvršenja pritvora;
- u jednom dijelu soba i samica su obezbijeđeni adevatni higijenski uslovi za zdrav život (izolacija od vode i vlage);

- u većem broju soba i samica upodobljen je broj kreveta prema kvadraturi i standardima Evropskih zatvorskih pravila i odredbama Pravilnika o izvršenju pritvora.
- c) **Zaštitnik podsjeća na neispunjene preporuke i potrebu da se:**
- obezbijedi dosljedna primjena Pravilnika o bližem načinu izvršenja pritvora ili njegova izmjena, kako bi se obezbijedili adekvatni uslovi da pritvorenici mogu sami da spremaju hranu;
 - obezbijede uslovi za redovno pranje i sušenje veša;
 - obezbijede posebne prostorije za ispovijedanje vjere i zadovoljavanje vjerskih potreba pritvorenika;
 - ispita eventualni štetni uticaj jonizirajućih zračenja po zdravlje pritvorenika, koje emituju ometači za signal mobilne telefonije;
 - za sve pritvorenike obezbijediti propisano trajanje šetnje na otvorenom, od najmanje dva sata dnevno, u prikladnim vremenskim intervalima;
 - obezbijede adekvatni uslovi za povjerljiv razgovor pritvorenika sa advokatom.

4.2.3. Kontrolni obilazak Zatvora za kratke kazne Podgorica

U julu 2013. godine Zaštitnik ljudskih prava i sloboda kao NPM sagledao je poštovanje ljudskih prava osuđenih i prekršajno kažnjenih lica, smještenih u Zatoru za kratke kazne Podgorica, izvršio pregled smještajnih i drugih uslova, kojom prilikom je dao Ministarstvu pravde - Zavodu za izvršenje krivičnih sankcija šest (6) preporuka za unapređenje uslova i stanja u Zatoru za kratke kazne Podgorica.

U decembru 2014. godine, obavljen je kontrolni obilazak Zatoru za kratke kazne Podgorica, radi uvida u stepen ispunjenosti datih preporuka u Godišnjem izvještaju NPM-a.

4.2.3.1. Utvrđeno stanje

Zaštitnik kao NPM nakon obavljenog kontrolnog obilaska Zatoru za kratke kazne Podgorica konstatuje, da su od ukupno 6 datih preporuka ispunjene dvije (2), djelimično ispunjene dvije (2), a dvije (2) preporuke nijesu ispunjene. Zaštitnik očekuje da, Ministarstvo pravde i Zavod za izvršenje krivičnih sankcija intenziviraju aktivnosti i preduzimaju mjere u cilju ispunjenja neispunjenih preporuka na koje je Zaštitnik ukazao u ovom Izvještaju.

a) **Ispunjene su preporuke Zaštitnika:**

- obezbijedeni su adekvatni uslovi za smještaj lica sa invaliditetom, koja koriste invalidska kolica (soba, sanitarni čvor, kupatilo i dr);
- u sobama je upodobljen broj kreveta prema površini shodno odredbama Pravilnika o uslovima koje moraju zadovoljavati prostorije u kojima se smještaju i koje koriste osuđena lica i standardima Evropskih zatvorskih pravila.

b) **Djelimično su ispunjene preporuke:**

- da se obezbijedi dovoljan broj ljekara;
- da se obezbijedi potreban broj izvršilaca u službi obezbjeđenja i službi za tretman shodno utvrđenoj sistematizaciji.

c) **Zaštitnik podsjeća na neispunjene preporuke i potrebu da se:**

- obezbijede uslovi za redovno pranje i sušenje veša;

- obezbijede posebne prostorije za zadovoljavanje vjerskih potreba osuđenih lica.

4.2.4. Kontrolni obilazak Kazнено popravnog doma Spuž

U novembru i decembru 2013. godine Zaštitnik ljudskih prava i sloboda kao NPM sagledao je poštovanje ljudskih prava osuđenih lica, izvršio pregled smještajnih i drugih uslova u Kazнено - popravnom domu Spuž(KPD-omu), i sačinio Izvještaj u kome je Ministarstvu pravde i Zavodu za izvršenje krivičnih sankcija dao 12 preporuka za unapređenje uslova boravka i stanja u KPD-omu.

U decembru 2014. godine, Zaštitnik vršeći poslove NPM-a obavio je kontrolni obilazak KPD-oma, radi uvida u stepen ispunjenosti datih preporuka u Godišnjem izvještaju za 2013.

4.2.4.1. Utvrđeno stanje

Zaštitnik kao NPM konstatuje, da je od 12 datih preporuka u Godišnjem izvještaju NPM-a za 2013.godinu, Uprava ZIKS-a ispunila jednu(1) preporuku, djelimično ispunila šest (6), a pet (5) preporuka nije ispunila. Zaštitnik očekuje da, Ministarstvo pravde i Uprava Zavoda inteziviraju aktivnosti i preduzmu mjere u cilju ispunjenja neispunjenih preporuka na koje je Zaštitnik ukazao u ovom Izvještaju.

a) ***Ispunjena je preporuka Zaštitnika:***

- obezbijedena je adekvatna ventilacija u samicama za izvršenje disciplinskih mjera.

b) ***Djelimično su ispunjene preporuke:***

- da se adaptiraju i adekvatno opreme prostorije za bračne posjete;
- povećan je broj izvršilaca u zdravstvenoj službi, ali još uvijek nije u skladu sa utvrđenom sistematizacijom;
- u paviljonu "A" obezbijedeni su individualni radijatori za grijanje u sobama, ali još uvijek nije uvedeno centralno grijanje;
- obezbijedena je zaštita od sunca i atmosferskih padavina u disciplinskom odjeljenju, dok u paviljonu "C" i ženskom odjeljenju još uvijek nije obezbijedena.
- povećan je broj realizatora tretmana u sektoru za tretman i resocijalizaciju osuđenih lica, ali još uvijek nije u skladu sa utvrđenom sistematizacijom;
- povećan je broj izvršilaca u službi obezbjeđenja, ali još uvijek nije u skladu sa utvrđenom sistematizacijom.

c) ***Zaštitnik podsjeća na neispunjene preporuke i potrebu da se:***

- u sobama upodobi broj kreveta prema površini shodno odredbama Pravilnika o uslovima koje moraju zadovoljavati prostorije u kojima se smještaju i koje koriste osuđena lica i standardima Evropskih zatvorskih pravila;
- obezbijede posebne prostorije za vjerske obrede;
- da se uvede smjenski rad ljekara;
- da se obezbijedi centralizacija i elektronsko vođenje zdravstvenih kartona za sva osuđena lica;
- obezbijedi adekvatna ventilacija sanitarnih čvorova u paviljonu "D".

4.2.5. Kontrolni obilazak Zatvora Bijelo Polje

4.2.5.1. Uvodne napomene

U maju 2013. godine Zaštitnik ljudskih prava i sloboda kao NPM sagledao je poštovanje ljudskih prava pritvorenih, osuđenih i prekršajno kažnjenih lica smještenih u Zatvoru u Bijelom Polju. Tim NPM-a je izvršio pregled smještajnih i drugih uslova u Istražnom zatvoru i Zatvoru za kratke kazne, i tom prilikom sačinio izvještaje i dao preporuke Ministarstvu pravde i Zavodu za izvršenje krivičnih sankcija Podgorica. Za poboljšanje uslova u Istražnom zatvoru, Zaštitnik je dao 11 preporuka, dok je (8) osam preporuka dao za poboljšanje uslova u Zatvoru za kratke kazne u Bijelom Polju.

4.2.5.2. Utvrđeno stanje u Istražnom zatvoru

Zaštitnik kao NPM je konstatovao, da je Uprava ZIKS-a sprovela aktivnosti na poboljšanju uslova boravka pritvorenih lica u Istražnom zatvoru u Bijelom Polju. Od ukupno 11 datih preporuka Uprava ZIKS-a je ispunila 3 (tri) preporuke, djelimično ispunila 2 (dvije), a 6 (šest) preporuka nije ispunila. Zaštitnik očekuje da, Ministarstvo pravde i Uprava Zavoda inteziviraju aktivnosti i preduzimaju mjere u cilju ispunjenja neispunjenih preporuka na koje je Zaštitnik ukazao u ovom Izvještaju.

a) *Ispunjene su preporuke:*

- obezbijedeno je adekvatno prirodno i vještačko osvjjetljenje u sobama;
- obezbijedena je adekvatna ventilacija soba i sanitarnih prostorija;
- obezbijedeni su higijenski paketi shodno Pravilniku o bližem načinu izvršenja pritvora za sve pritvorenike koji za to imaju potrebe;

b) *Djelimično su ispunjene preporuke:*

- u sobama je djelimično zamijenjen dotrajali namještaj i dopunjen nedostajući kao i potrebne količine dušeka;
- djelimično su obezbijedeni smještajni uslovi za pritvorenike sa invaliditetom koji koriste invalidska kolica (sanitarni čvor i dr.) - obezbijedene su pristupne rampe.

c) *Zaštitnik podsjeća na neispunjene preporuke i potrebu, da se:*

- disciplinske prostorije upodobe standardima koje predviđa Pravilnik o bližem načinu izvršenja pritvora i Evropska zatvorska pravila;
- obezbijede uslovi za redovno pranje i sušenje veša;
- obezbijede posebne prostorije za ispovijedanje vjere i zadovoljavanje vjerskih potreba;
- obezbijede posebne prostorije za smještaj maloljetnika;
- neiskorišćene prostorije upodobe namjeni;
- toaleti u spavaonama fizički odvoje.

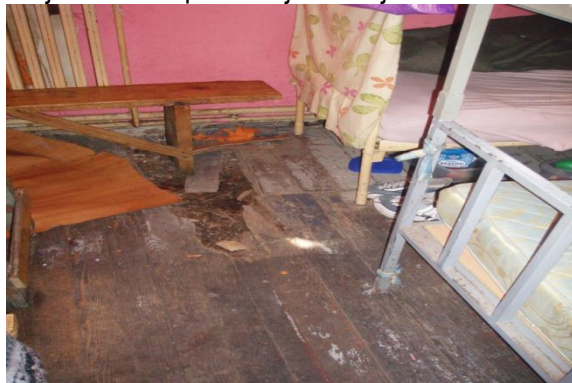
4.2.5.3. Utvrđeno stanje u Zatvoru za kratke kazne

Zaštitnik kao NPM nakon obavljene kontrolnog obilaska Zatvora za kratke kazne u Bijelom Polju radi provjere ispunjenosti preporuka datih u Godišnjem izvještaju NPM-a za 2013.godinu konstatovao, da je Uprava ZIKS-a preduzela aktivnosti i izvršila renoviranje zatvorenog odjeljenja Zatvora za kratke kazne, i time stvorila adekvatne uslove za boravak osuđenih i prekršajno kažnjenih lica u tom odjeljenju. Od ukupno

osam 8 datih preporuka Uprava ZIKS-a je ispunila pet (5) preporuka, djelimično ispunila jednu(1), a dvije (2) preporuke nije ispunila.

a) Ispunjene su preporuke Zaštitnika:

- u zatvorenom odjeljenju u sobama upodobljen je broj kreveta prema površini shodno odredbama Pravilnika o uslovima koje moraju zadovoljavati prostorije u kojima se smještaju i koje koriste osuđena lica i standardima Evropskih zatvorskih pravila;
- u zatvorenom odjeljenju u sobama je obezbijeđen neophodan namještaj, kao i potrebna količina dušeka, jastuka i odgovarajući broj utičnica;
- postojeći broski pod u zajedničkoj sobi u zatvorenom odjeljenju je zamijenjen;



Staro stanje



Novo Stanje

- u zatvorenom odjeljenju je rekonstruisano i adaptirano kupatilo;



Staro stanje



Novo stanje

- u svim sobama zatvorenog odjeljenja obezbijeđeni su adekvatni higijenski uslovi (izolacija od vode i vlage);

b) Djelimično je ispunjena preporuka Zaštitnika:

- obezbijeđeni su uslovi za pristup sobama osuđenih lica sa invaliditetom koja koriste invalidska kolica, dok nijesu pristupačni sanitarni čvorovi i kupatila.

c) Zaštitnik podsjeća na neispunjene preporuke i potrebu da se:

- u zatvorenom odjeljenju obezbijedi voda za piće u prostorijama u kojima borave osuđena lica.
- obezbijede uslovi za redovno pranje i sušenje veša;

V. MEĐUNARODNE I DOMAĆE AKTIVNOSTI NPM-A

5.1. Saradnja sa Potkomitetom za prevenciju torture

Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore u izvještajnom periodu je ostvario saradnju sa Potkomitetom za prevenciju torture Ujedinjenih nacija, putem neposredne komunikacije sa članovima SPT-a, dostavljanjem Posebnog izvještaja o stanju u Istražnom zatvoru Podgorica, Godišnjeg izvještaja o radu NPM-a za 2013. godinu, kao i drugih traženih informacija.

5.2. Učešće na konferencijama i okruglim stolovima

Prestavnici Institucije su u toku izvještajne godine uzeli učešće na:

- Regionalnoj konferenciji održanoj u Petrovcu, Crna Gora, od 16-18 januara 2014. godine, u organizaciji IAN Međunarodna mreža pomoći iz Beograda, u partnerstvu sa Globalnom inicijativom u psihijatriji u okviru projekta "Prevencija torture i rehabilitacija žrtava", koji je podržan od strane Evropske unije i Dobrovoljnog fonda za žrtve torture Ujedinjenih Nacija. Cilj konferencije je bio da se podstakne razmjena o dosadašnjem radu u zemljama Balkana u oblasti rehabilitacije žrtava torture i članova njihovih porodica, ali i efikasni modeli za sprečavanje mučenja i ostalih ponižavajućih i nehumanih postupanja.
- Međunarodnoj konferenciji održanoj dana 15-16 aprila 2014. godine u Budvi, u organizaciji NVO "Juventas" i "Akcija za ljudska prava " na temu "Usmjeravanje zatvora ka zajednici". Cilj konferencije je bio: jačanje kapaciteta, upoznavanje sa primjerima efikasne prakse u regionu i državama Evropske unije, razvoj mreže institucija sistema i organizacija civilnog društva koji će raditi na razvoju Akcionog plana za reformu programa za rehabilitaciju i resocijalizaciju zatvorenika/ca.
- Dvodnevnoj Konferenciji NPM-ova Jugoistočne Evrope, koja je održana u Ljubljani, Republika Slovenija, od 26-27.maja 2014. godine, u organizaciji Ombudsmana Republike Slovenije - Nacionalnog preventivnog mehanizma Republike Slovenije, kao predsjedavajućeg Mreže NPM-a Jugoistočne Evrope. Cilj same konferencije je razmjena iskustva vezano za metodologiju pisanja godišnjeg izvještaja NPM-a, značaja i sadržine samih izvještaja. Takođe, tokom drugog dana konferencije, obavljena je zajednička posjeta članova mreže NPM Jugoistočne Evrope Policijskoj stanici Ljubljana - Moste, u cilju zajedničkog monitoringa te policijske stanice.
- Završnoj Konferenciji zatvaranja tvining projekta "Podrška reformi sistema izvršenja krivičnih sankcija u Crnoj Gori" održane u Podgorici 12. juna 2014. godine, u organizaciji Ministarstva pravde Crne Gore, projekat finasiran od Evropske unije podsredstvo Delegacije Evropske unije u Crnoj Gori. Cilj projekta je bio jačanje kapaciteta Ministarstva pravde Crne Gore i Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija i sprovođenje sistema alternativnih sankcija, u skladu sa standardima i najboljom praksom Evropske unije, kao i unapređenje uslova u zatvorima i smanjenje zatvorske populacije.
- Obuci zatvorskih službenika na temu „Izgradnja društva bez torture i nekažnjivosti na Zapadnom Balkanu“, u saradnji sa nevladinom organizacijom Građanska alijansa -, „Inicijativa mladih za ljudska prava“ 28 maja 2014.godine i 11 juna 2014.godine, u Podgorici i 02.jula 2014.godine, u Bijelom Polju.
- Na V sesiji Radne grupe I na temu "Ljudska prava: Unapređenje sistema primjene alternativnih sankcija i mjera", održane u Podgorici dana 30. jula 2014. godine, u organizaciji Evropskog pokreta

Crne Gore. Cilj ove Radne sesije je ukazivanje na prednosti alternativnih sankcija, i implementaciju Zakona o izvršenju uslovne osude i kazne rada u javnom interesu, kao i uloga Direkcije za uslovnu osudu i kazne rada u javnom interesu.

- Konferenciji Ombudsmana Zapadnog Balkana održanoj u Tirani, Republika Albanija, dana 25. i 26. septembar 2014 godine, na temu: Uloga institucije ombudsmana u integracionim procesima pristupanja Evropskoj uniji. Konferenciji su prisustvovali Ombudsmani Hrvatske, Poljske, Grčke, Bosne i Hercegovine, Makedonije, Srbije, Kosova, Slovenije, Turske i domaćina Albanije. Cilj seminara je jačanje uloge Institucija ombudsmana Zapadnog Balkana i njihovog doprinosa u procesima integracije u Evropsku uniju. Monitoring javne uprave i drugih vladinih agencija i sprovođenje principa dobrog upravljanja, koje se traži standardima EU, a posebno u poglavljima 23 i 24, kao i jačanje regionalne mreže Institucija ombudsmana Zapadnog Balkana.
- Radionici Ombudsmana - predstavnika Nacionalnih preventivnih mehanizama - Mreže NPM-a Jugoistočne Evrope održanoj u Skoplju, Republika Makedonija, dana 20. i 21. oktobra 2014. godine, na temu: Nadzor psihijatrijskih ustanova i zaštita od mučenja i zlostavljanja. Cilj radionice je efikasna primjena Konvencije i uloga NPM-a u praćenju poštovanja ljudskih prava lica lišenih slobode smještenih u psihijatrijskim ustanovama odlukom suda ili drugog nadležnog organa, razmijena iskustava i dobre prakse između NPM-va u EU i u regionu. A sve u cilju, da zemlje kandidati i potencijalni kandidati za članstvo u EU na zapadnom Balkanu usvoje evropske standarde u oblasti osnovnih prava (poglavlje 23), da pored prava uključuju i prevenciju torture i zlostavljanja u skladu sa Evropskom konvencijom za sprječavanje mučenja i nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja.
- Studijskoj posjeti organima Savjeta Evrope u Strasburu, u okviru projekta SOCCER koji se finasira od strane Evropske unije i Savjeta Evrope, a implementira Savjet Evrope, koja je obavljena u periodu od 11-14. novembar 2014. godine. Predstavnici NPM - a i Mehanizma za diskriminaciju Institucije Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore učestvovali su na javnom saslušanju predmeta pred Velikim Vijećem Evropskog suda za ljudska prava u predmetu Gherghina protiv Rumunije i razgovoru sa predstavnicima organa Savijeta Evrope dana 12. i 13. novembra 2014. godine, u Strasburu. Cilj projekta je da se doprinese poboljšanju zaštite ljudskih prava u Crnoj Gori, koji je usmjeren u jačanju kapaciteta Institucije Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore koja ima ključnu ulogu u zaštiti ljudskih prava na nacionalnom nivou.
- Prvom Jugoistočno - Evropskom OPCAT forumu koji je održan 27. novembra 2014. godine i Konferencije o "Sprječavanju mučenja i drugih oblika zlostavljanja i borbe protiv nekažnjivosti" koja je održana 28. novembra 2014. godine u Beogradu, Palata Srbija, sala Beograd, u organizaciji Misije OSCE-a u Srbiji Ombudsmana Republike Srbije. Forumu i konferenciji su prisustvovali: predstavnici Mreže NPM-a Jugoistočne Evrope i to: NPM Austrije, Albanije, Bugarske, Hrvatske, Slovenije, Srbije i Makedonije, predstavnici SPT-a, CPT-a; APT-a, kao i predstavnici NPM Azejberdžana, Njemačke, Poljske, Češke, Francuske, Mađarske i Bosne i Hercegovine i dr. Cilj ovog događaja je uspostavljanje intenzivnije saradnje OPCAT mehanizama i održavanje direktnih kontakata između SPT-a i Mreže NPM -a Jugoistočne Evrope u praćenju i zaštiti prava lica lišenih slobode od torture i drugih surovih, neljudskih ili ponižavajućih kazni ili postupaka, kao i prevencija torture i drugih oblika zlostavljanja i borba protiv nekažnjivosti.
- Okruglom stolu održanom 11. decembra u Podgorici, na temu "Probacija u sistemu izvršenja krivičnih sankcija Crne Gore", koji sprovodi Institut za pravne studije iz Podgorice, sa ciljem analiza sistema primjene kratkotrajnih kazni lišenja slobode i alternativnih kazni od strane pravosudnih institucija i Direkcije za uslovnu slobodu Ministarstva pravde Crne Gore.

PRILOG I

MIŠLJENJE NA NACRT ZAKONA O IZVRŠENJU KAZNI ZATVORA, NOVČANE KAZNE I MJERA BEZBJEDNOSTI

(Mišljenje je dato Ministarstvu pravde)

1. Odredbama člana 16 stav 1 Nacrta Zakona o izvršenju kazni zatvora, novčane kazne i mjera bezbjednosti taksativno su nabrojani razlozi za odlaganje izvršenja kazne zatvora ili kazne zatvora od 40 godina. Međutim, u ovim odredbama, izostao je još jedan opravdani razlog - ako je bračni ili vanbračni supružnik, osuđenog pred porođajem, a nema drugih članova uže porodice koji joj mogu pružiti potrebnu pomoć ili se ta pomoć ne može pružiti na drugi način. Predlagač nije imao u vidu životnu situaciju kako postupati u slučaju ako zatvorenik ima bračnu ili vanbračnu suprugu pred porođajem i imaju još djece, a nema ko da vodi računa o njoj i djeci. S toga Zaštitnik smatra, da odlaganje izvršenja kazne zatvora ili kazne zatvora od 40 godina treba proširiti i po ovom osnovu.

2. Odredbu člana 39 stav 1 Nacrta Zakona, kojim je predviđeno premještanje zatvorenika tokom noći, treba preispitati, jer ne sadrži razloge za premještaj. Osim toga, ova odredba ostavlja mogućnost arbitrarnog postupanja od strane službenih lica Zavoda koji neposredno obavljaju ove poslove, bez obzira što je za taj premještaj potreban pristanak zatvorenika.

3. Prema odredbi člana 44 stav 3 Nacrta Zakona, zdravstvena zaštita zatvorenika ostvaruje se u Zavodu koji je dužan da obezbijedi uslove u pogledu prostora, kadra i opreme u skladu sa propisima o zdravstvenoj zaštiti. Međutim, zdravstveni radnici i zaposleni koji u Zavodu pružaju primarnu zdravstvenu zaštitu trebali bi da budu radnopravno vezani za zdravstvenu ustanovu a ne za upravu Zavoda. Zaštitnik je i u ranijem periodu ukazivao na preporuke CPT-ja i Komesara UN-a za prevenciju torture o pristrasnosti medicinskog osoblja i sugerisao kako da se izbjegniju ovakve situacije. Naime, specijalni izvjestilac Ujedinjenih nacija za torturu Huan E. Mendez je u Izvještaju broj UN/A/69/387 od 23.09.2014. godine, naveo da "ako medicinsko osoblje, služi zatvorskom sistemu može doći do konfliktne lojalnosti između poslodavca i njegove profesionalne obaveze da prijave torturu ili zlostavljanje, iz straha od ugrožavanja njihovog zaposlenja ili druge represije".

4. Odredba člana 70 Nacrta Zakona je dobra i predstavlja korak naprijed za zatvorenike jer se u posjete uključuje i vanbračni supružnik.

Zaštitnik je podsjetio, da treba razmotriti mogućnost da se ovim zakonom uredi i pravo na seksualni život zatvorenika, kako je to uređeno važećim zakonom.

5. Odredbama člana 79 Nacrta Zakona treba razmotriti mogućnost da se zatvoreniku koji nema primanja ili imovine omogući korišćenje zatvorskog telefona na teret Zavoda.

6. U odredbi člana 80 stav 3 Nacrta Zakona, u prvoj rečenici, izostale su riječi "uz prisustvo zatvorenika". Rješenje prema kome bi se kontrola sadržine paketa vršila bez prisustva zatvorenika, je slabije u odnosu na važeći Zakon, jer je važećim zakonom propisano da se „pošiljke prije predaje pregledaju u prisustvu osuđenog lica". Zaštitnik smatra, da postojeće rješenje treba zadržati.

7. Odredba člana 113 stav 5 Nacrta Zakona, prema kojoj "izvršenje izrečene disciplinske mjere osim mjere ukora, starješina Zavoda može prekinuti na predlog zatvorskog doktora zbog bolesti zatvorenika ili ako ocijeni da je sa izdržanim dijelom mjere postignuta svrha disciplinske mjere", daje široko diskreciono ovlaštenje starješini Zavoda da odlučuje o prekidu izvršenja izrečene disciplinske mjere, čak i u slučaju kada zatvorski doktor zbog bolesti zatvorenika predloži prekid izvršenja ili je utvrđeno da je postignuta svrha izrečene disciplinske mjere. S toga, navedenu odredbu treba razraditi kako bi se ograničila arbitrnost starješine Zavoda, naročito kada se radi o bolesti zatvorenika.

Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore
Šučko Baković, s.r.

PRILOG II

ZAKON O POTVRĐIVANJU OPCIONOG PROTOKOLA UZ KONVECIJU UN PROTIV TORTURE I DRUGIH SUROVIH, NELJUDSKIH ILI PONIŽAVAJUĆIH KAZNI ILI POSTUPAKA

UKAZ

O PROGLAŠENJU ZAKONA O POTVRĐIVANJU OPCIONOG PROTOKOLA UZ KONVENCIJU PROTIV TORTURE I DRUGIH SUROVIH, NELJUDSKIH ILI PONIŽAVAJUĆIH KAZNI ILI POSTUPAKA

Proglašavam **Zakon o potvrđivanju Opcionog protokola uz Konvenciju protiv torture i drugih surovih, neljudskih ili ponižavajućih kazni ili postupaka**, koji je donijela Skupština Crne Gore 23. saziva, na sedmoj sjednici drugog redovnog zasijedanja u 2008. godini, dana 17. decembra 2008. godine.

Predsjednik Crne Gore, **Filip Vujanovic**, s.r.

ZAKON

O POTVRĐIVANJU OPCIONOG PROTOKOLA UZ KONVENCIJU PROTIV TORTURE I DRUGIH SUROVIH, NELJUDSKIH ILI PONIŽAVAJUĆIH KAZNI ILI POSTUPAKA

Član 1

Potvrđuje se Opcioni protokol uz Konvenciju protiv torture i drugih surovih, neljudskih ili ponižavajućih kazni ili postupaka, sačinjen u Njujorku 18. decembra 2002 godine, u originalu na arapskom, kineskom, engleskom, francuskom, ruskom i španskom jeziku.

Član 2

Tekst Opcionog protokola iz člana 1 ovog zakona, u originalu na engleskom jeziku, i u prevodu na crnogorski jezik glasi:

Opcioni protokol uz Konvenciju protiv torture i drugih surovih, neljudskih ili ponižavajućih kazni ili postupaka

Preambula

Države članice ovog protokola,

Potvrđujući da je tortura neljudsko i drugo surovo, neljudsko ili ponižavajuće postupanje ili kažnjavanje zabranjeno i da predstavlja ozbiljno kršenje ljudskih prava,

Ubijedene da su potrebne dalje mjere radi postizanja ciljeva Konvencije protiv torture i drugih surovih, neljudskih ili ponižavajućih kazni ili postupaka,

Podsjećajući da članovi 2. i 16. Konvencije obavezuju svaku državu članicu da preduzme djelotvorne mjere radi sprječavanja torture i drugih surovih, neljudskih ili ponižavajućih kazni ili postupaka na čitavoj teritoriji pod njenom nadležnošću,

Svjesne da države imaju primarnu odgovornost za implementaciju ovih članova, da je jačanje zaštite lica lišenih slobode i puno poštovanje njihovih ljudskih prava zajednička obaveza svih, i da međunarodna implementirajuća tijela dopunjuju i jačaju nacionalne mjere, Podsjećajući da djelotvorno sprječavanje torture i drugih surovih, neljudskih ili ponižavajućih kazni ili postupaka zahtijeva edukaciju i kombinaciju različitih zakonskih, upravnih, sudskih i drugih mjera,

Podsjećajući takođe da se Svjetska konferencija o ljudskim pravima čvrsto odredila da naponi za iskorjenjivanje torture treba prije svega da budu usmjereni na prevenciju i pozvala da se usvoji opciona protokola uz Konvenciju čija je namjera da se uspostavi preventivni sistem redovnih posjeta pritvorskim jedinicama,

Ubijedene da se zaštita lica lišenih slobode od torture i drugih surovih, neljudskih ili ponižavajućih kazni ili postupaka može ojačati vansudskim mjerama preventivnog karaktera zasnovanim na redovnim posjetama pritvorskim ustanovama,

Sporazumjele su se o sledećem:

Opšti principi

Član 1

Cilj ovog protokola je da uspostavi sistem redovnih posjeta mjestima gdje se nalaze lica lišena slobode od strane nezavisnih međunarodnih i domaćih tijela, radi prevencije torture i drugih surovih neljudskih ili ponižavajućih kazni ili postupaka.

Član 2

1. Uspostavlja se Potkomitet za prevenciju torture i drugih surovih, neljudskih ili ponižavajućih kazni ili postupaka (u daljem tekstu: Potkomitet za prevenciju) i vršiće funkcije utvrđene ovim protokolom.
2. Potkomitet za prevenciju obavljaće svoje poslove u okvirima utvrđenim Poveljom Ujedinjenih nacija i rukovodiće se principima i ciljevima iz Povelje, kao i normama Ujedinjenih nacija koje se odnose na postupanje sa licima lišenim slobode.

3. Isto tako, Potkomitet za prevenciju rukovodiće se principima povjerljivosti, nepristrasnosti, neselektivnosti, univerzalnosti i objektivnosti.
4. Potkomitet za prevenciju i države članice sarađivaće u implementaciji ovog protokola.

Član 3

Svaka država članica uspostaviće, odrediti ili imati jedno ili više tijela na nacionalnom nivou koja vrše posjete radi prevencije torture i drugih surovih, neljudskih ili ponižavajućih kazni ili postupaka (u daljem tekstu: nacionalni mehanizam za prevenciju).

Član 4

1. U skladu sa ovim protokolom, svaka država članica dozvoliće posjete, od strane mehanizama navedenih u čl. 2. i 3. svakom mjestu pod njenom nadležnošću i upravom gdje se nalaze ili se mogu nalaziti lica lišena slobode bilo po osnovu naredbe izdate od strane državnog organa ili na njegov podsticaj, ili uz njenu saglasnost ili pristanak (u daljem tekstu: pritvorske ustanove). Ove posjete preduzimaće se u namjeri da se ojača, ukoliko je potrebno, zaštita ovih lica od torture i drugih surovih neljudskih ili ponižavajućih kazni ili postupaka.
2. U smislu ovog protokola lišavanje slobode znači bilo koji oblik pritvora ili zatvaranja ili stavljanje lica u javno ili privatno mjesto čuvanja, koje to lice prema odluci sudskog, upravnog ili drugog tijela ne može da napusti svojevrijedno.

Potkomitet za prevenciju

Član 5

1. Potkomitet za prevenciju sastoji se od 10 članova. Nakon pedesete ratifikacije ili pristupanja ovom protokolu, broj članova Potkomiteta za prevenciju povećaće se na 25.
2. Za članove Potkomiteta biraju se lica visokih moralnih kvaliteta, sa dokazanom stručnošću u oblasti pravosuđa, posebno krivičnog prava, zatvorske ili policijske uprave, ili u drugim oblastima koje imaju veze sa postupanjem sa licima lišenim slobode.
3. Prilikom sastavljanja Potkomiteta odgovarajuća pažnja biće data ravnomjernoj geografskoj raspodjeli i zastupljenosti različitih civilizacija i pravnih sistema država članica.
4. Prilikom njegovog sastavljanja pažnja će takođe biti posvećena izbalansiranoj zastupljenosti polova na osnovu principa jednakosti i nediskriminacije.
5. Država članica ne može imati više od jednog člana Potkomiteta.
6. Članovi Potkomiteta obavljaju svoju dužnost kao pojedinci, nezavisno i nepristrasno i biće na raspolaganju da efikasno obavljaju svoje dužnosti u Potkomitetu.

Član 6

1. Svaka država članica može predložiti, u skladu sa stavom 2, do dva kandidata koji ispunjavaju uslove navedene u članu 5, i uz predlog će dostaviti detaljne podatke o kvalifikacijama kandidata.
2. (a) Kandidati moraju biti državljani r. eke od država članica ovog protokola.
(b) Najmanje jedan od dva kandidata mora biti državljanin države koja ga kandiduje.
(c) Ne može se kandidovati više od dva državljanina jedne iste države članice.
(d) Prije nego što država članica kandiduje državljanina druge države članice mora da zatraži i dobije saglasnost te države članice.
3. Najkasnije pet mjeseci prije datuma sastanka država članica na kome će se izvršiti izbor, generalni sekretar Ujedinjenih nacija uputiće dopis državama članicama pozivajući ih da dostave imena svojih kandidata u roku od tri mjeseca. Generalni sekretar će dostaviti spisak sačinjen po

abecednom redu svih lica koja su na taj način predložena, navodeći koje su ih države članice kandidovale.

Član 7

1. Članovi Potkomiteta za prevenciju biraju se na sledeći način:
 - (a) prvenstveno će se uzimati u obzir ispunjenje uslova i kriterijuma iz člana 5. ovog protokola;
 - (b) prvi izbor izvršiće se najkasnije šest meseci nakon stupanja na snagu ovog protokola;
 - (c) države članice biraju članove Potkomiteta tajnim glasanjem;
 - (d) izbori za članove Potkomiteta održaće se na sjednici država članica koja se održava svake dvije godine, a koju saziva generalni sekretar Ujedinjenih nacija. Na tim sjednicama, gdje kvorum čine dvije trećine država članica, u Potkomitet će se izabrati lica koja dobiju najveći broj glasova i apsolutnu većinu glasova prisutnih predstavnika zemalja članica koji glasaju.
2. Ukoliko, tokom izbornog postupka, dva državljanina jedne države članice ispunjavaju uslove za imenovanje u Potkomitet za prevenciju, imenovaće se kandidat koji je dobio veći broj glasova. Kada državljani dobiju isti broj glasova, primijeniće se sledeći postupak:
 - (a) kada je samo jedan kandidovan od strane države članice čiji je državljanin, taj kandidat postaje član Potkomiteta za prevenciju;
 - (b) kada su oba kandidata državljani države članice koja ih kandiduje, održaće se posebno tajno glasanje radi utvrđivanja koji će od kandidata biti imenovan za člana;
 - (c) kada nijednog od kandidata nije kandidovala država članica čiji su oni državljani, održaće se posebno tajno glasanje radi utvrđivanja koji će od njih biti imenovan za člana.

Član 8

U slučaju smrti ili ostavke člana Potkomiteta ili ukoliko iz nekog drugog razloga nije u mogućnosti da obavlja svoje dužnosti, država članica koja je kandidovala tog člana imenuje drugo podobno lice, koje posjeduje kvalifikacije i ispunjava uslove navedene u članu 5, imajući u vidu potrebu za ravnomjernom zastupljenošću različitih oblasti stručnosti, koje će obavljati tu funkciju do sledeće sjednice država članica, a uz saglasnost većine država članica. Smatra se da je saglasnost data ukoliko se polovina ili više od polovine država članica ne izjasne negativno u roku od šest nedjelja po dobijanju obavještenja od generalnog sekretara Ujedinjenih nacija o predloženom imenovanju.

Član 9

Članovi Potkomiteta za prevenciju biraju se na period od četiri godine. Mogu biti ponovo izabrani još jedanput ukoliko budu ponovo kandidovani. Mandat polovine izabranih članova prestaje po isteku dvije godine; odmah nakon prvog izbora, imena ovih članova biće određena žrebom od strane predsjedavajućeg sjednice navedene u članu 7. stav 1(d).

Član 10

1. Potkomitet za prevenciju bira svoje funkcionere na period od dvije godine. Oni mogu biti ponovo izabrani.
2. Potkomitet za prevenciju donosi svoj poslovnik. Ovim poslovnikom se između ostalog propisuje da:
 - a) polovina plus jedan član konstituiše kvorum;
 - b) Potkomitet za prevenciju donosi odluke većinom glasova prisutnih članova;
 - c) sjednice Potkomiteta za prevenciju održavaju se bez prisustva javnosti.
3. Generalni sekretar Ujedinjenih nacija saziva prvu sjednicu Potkomiteta za prevenciju. Vrijeme održavanja sledećih sjednica se utvrđuje Poslovnikom. Potkomitet za prevenciju i Komitet protiv torture održavaće svoje sjednice istovremeno najmanje jedanput godišnje.

Mandat potkomiteta za prevenciju

Član 11

Potkomitet za prevenciju:

- a) obilazi mjesta navedena u članu 4. i daje preporuke državama članicama u vezi sa zaštitom lica lišenih slobode od torture i drugih surovih, neljudskih ili ponižavajućih kazni ili postupaka;
- b) u odnosu na nacionalne mehanizme za prevenciju:
 - i. daje savjete i pomaže države članice, kada je to potrebno, u njihovom uspostavljanju;
 - ii. održava direktan i, ukoliko je potrebno, povjerljiv kontakt sa nacionalnim mehanizmima za prevenciju i pruža im obuku i tehničku pomoć u cilju jačanja njihovih kapaciteta;
 - iii. pruža im savjete i pomoć u procjeni potreba i sredstava potrebnih za jačanje zaštite lica lišenih slobode od torture i drugih surovih, neljudskih ili ponižavajućih kazni ili postupaka;
 - iv. daje preporuke i zapažanja državama članicama u cilju jačanja kapaciteta i mandata nacionalnih mehanizama za prevenciju torture i drugih surovih, neljudskih ili ponižavajućih kazni ili postupaka;
- c) saraduje u cilju prevencije mučenja uopšte sa odgovarajućim tijelima Ujedinjenih nacija kao i sa međunarodnim, regionalnim i domaćim institucijama i organizacijama koje rade na jačanju zaštite lica od torture i drugih surovih, neljudskih ili ponižavajućih kazni ili postupaka.

Član 12

Da bi se Potkomitetu za prevenciju omogućilo da izvrši svoj mandat na način naveden u članu 11, države članice preuzimaju obavezu:

- a) da prime Potkomitet za prevenciju na svoju teritoriju i da mu omoguće pristup svim pritvorskim ustanovama kako je definisano članom 4. ovog protokola;
- b) da dostave sve relevantne informacije koje Potkomitet za prevenciju može tražiti radi procjene potreba i mjera koje treba usvojiti radi jačanja zaštite lica lišenih slobode od torture i drugih surovih, neljudskih ili ponižavajućih kazni ili postupaka;
- c) da podstiču i olakšavaju kontakte između Potkomiteta za prevenciju i nacionalnih mehanizama za prevenciju;
- d) da razmatraju preporuke Potkomiteta za prevenciju i da stupe u dijalog sa istim o mogućim implementacionim mjerama.

Član 13

1. Potkomitet za prevenciju uspostaviće, u početku žrebom, program redovnih posjeta državama članicama radi ispunjenja svog mandata kako je utvrđeno članom 11.
2. Potkomitet za prevenciju će, nakon konsultacija, o ovom programu obavijestiti države članice da bi ove mogle, bez odlaganja, da izvrše praktične pripreme u cilju realizacije ovih posjeta.
3. Posjete vrše najmanje dva člana Potkomiteta za prevenciju. Ove članove mogu pratiti, ukoliko je potrebno, i eksperti sa dokazanim stručnim iskustvom i znanjem u oblastima koje pokriva ovaj protokol, koji će biti odabrani sa spiska stručnjaka koji je pripremljen na osnovu pre- dloga država članica, Kancelarije Visokog komesara Ujedinjenih nacija za ljudska prava i Centra Ujedinjenih nacija za prevenciju međunarodnog kriminala. U pripremi spiska, države članice mogu da predlože najviše pet domaćih stručnjaka. Država članica u kojoj se posjeta vrši može odbiti uključivanje određenog eksperta, nakon čega će Potkomitet za prevenciju predložiti drugog stručnjaka.
4. Ukoliko Potkomitet za prevenciju smatra to odgovarajućim, može da predloži kraću naknadnu posjetu nakon redovne posjete.

Član 14

1. Da bi se Potkomitetu za prevenciju omogućilo da ispuni svoj mandat, države članice ovog protokola su saglasne da mu pruže:
 - a) neograničen pristup svim informacijama u vezi s brojem lica lišenih slobode u pritvorskim ustanovama definisanim članom 4, kao i brojem takvih mjesta i njihovom lokacijom;
 - b) neograničen pristup svim informacijama koje se odnose na postupanje s tim licima kao i o uslovima pritvora;
 - c) u skladu sa stavom 2, dolje u tekstu, neograničen pristup svim pritvorskim ustanovama i njihovim instalacijama i objektima;
 - d) mogućnost da nasamo razgovaraju sa licima lišenim slobode bez svjedoka, bilo lično ili uz pomoć prevodioca ukoliko se smatra potrebnim, kao i sa bilo kojim drugim licem za koje Potkomitet za prevenciju vjeruje da može da pruži relevantne informacije;
 - e) slobodu izbora mjesta koja želi da posjeti i lica sa kojima želi da obavi razgovor.
2. Protivljenje posjeti određenoj pritvorskoj ustanovi se može istaći isključivo na osnovu hitnih i izuzetnih potreba državne odbrane, javne bezbjednosti, prirodnih katastrofa, ili ozbiljnog narušavanja reda u ustanovi koja se želi posjetiti a koje privremeno sprječavaju realizaciju takve posjete. Država članica se neće pozivati na proglašenje vanrednog stanja kao razloga za protivljenje posjeti.

Član 15

Nijedan organ ili službeno lice ne može naložiti, primijeniti ili dopustiti bilo koju sankciju protiv bilo kog lica ili organizacije zato što su Potkomitetu za prevenciju ili njegovim predstavnicima prenijeli neku informaciju, bilo istinitu ili neistinitu i takvo lice ili organizacija neće snositi nikakve druge sankcije ni na koji način.

Član 16

1. Potkomitet za prevenciju povjerljivo saopštava svoje preporuke i zapažanja državi članici, po potrebi, nacionalnom mehanizmu.
2. Potkomitet za prevenciju objavljuje svoj izvještaj, zajedno sa komentarima države članice, kad god država članica to zatraži. Ukoliko država članica objavi neki dio izvještaja, Potkomitet za prevenciju može da objavi izvještaj u cjelini ili djelimično. Međutim, lični podaci ne mogu se objavljivati bez izričitog pristanka lica o kom se radi.
3. Potkomitet za prevenciju podnosi javni godišnji izvještaj o svojim aktivnostima Komitetu protiv torture.
4. Ukoliko država članica odbije da saraduje sa Potkomitetom za prevenciju u smislu članova 12. i 14. ili da preduzme korake da popravi situaciju u skladu sa preporukama Potkomiteta, Komitet protiv torture može, na zahtjev Potkomiteta za prevenciju, glasovima većine svojih članova da odluči, nakon što država članica dobije priliku da saopšti svoje stavove, da izda saopštenje za javnost u vezi s tim pitanjem ili da objavi izvještaj Potkomiteta.

Nacionalni mehanizmi prevencije

Član 17

Svaka država članica je dužna da ima, odredi ili uvede, najkasnije godinu dana nakon stupanja na snagu ovog protokola ili nakon njegove ratifikacije ili pristupanja ovom protokolu, jedan ili više nezavisnih nacionalnih mehanizama za prevenciju torture na nacionalnom nivou. Mehanizmi koje uspostavljaju decentralizovane jedinice mogu biti određeni kao nacionalni mehanizmi za prevenciju u smislu ovog protokola, ukoliko su u skladu sa njegovim odredbama.

Član 18

1. Države članice dužne su da garantuju funkcionalnu nezavisnost nacionalnim mehanizmima prevencije kao i nezavisnost njihovog osoblja.
2. Države članice dužne su da preduzimaju neophodne mjere da bi stručno osoblje nacionalnih mehanizama imalo potrebne sposobnosti i stručna znanja. Dužne su da nastoje da osiguraju ravnotežu između polova, kao i adekvatnu zastupljenost etničkih i manjinskih grupa u zemlji.
3. Države članice se obavezuju da stave na raspolaganje neophodna sredstva za funkcionisanje nacionalnih mehanizama prevencije.
4. Prilikom uspostavljanja nacionalnih preventivnih mehanizama, države članice su dužne da uzmu u obzir principe koji se odnose na status i funkcionisanje nacionalnih institucija za unapređenje i zaštitu ljudskih prava.

Član 19

Nacionalni mehanizmi prevencije moraju imati najmanje sledeća ovlašćenja:

- a) da redovno provjeravaju tretman lica lišenih slobode u pritvorskim ustanovama kako su definisane u članu 4, s ciljem da se, ukoliko je potrebno, pojača njihova zaštita od torture, surovog, neljudskog ili ponižavajućeg kažnjavanja ili postupanja;
- b) da daju preporuke nadležnim organima u cilju poboljšanja tretmana i položaja lica lišenih slobode i da se spriječe tortura, surovi, neljudski ili ponižavajući postupci ili kažnjavanje, uzimajući u obzir relevantne norme Ujedinjenih nacija;
- c) da podnose predloge i daju mišljenja u vezi s važećim ili predloženim zakonima.

Član 20

Da bi nacionalni mehanizmi za prevenciju mogli da izvršavaju svoja ovlašćenja, države članice ovog protokola obavezuju se da im obezbijede:

- a) pristup svim podacima o broju lica lišenih slobode u pritvorskim ustanovama definisanim u članu 4, kao i broju ustanova i njihovoj lokaciji;
- b) pristup svim podacima o tretmanu ovih lica i uslovima njihovog pritvora;
- c) pristup svim pritvorskim ustanovama, njihovim instalacijama i objektima;
- d) mogućnost da vode privatne razgovore sa licima lišenim slobode bez prisustva svjedoka, bilo lično ili sa prevodiocem ukoliko je potrebno, kao i bilo kojom drugom osobom za koju nacionalni mehanizam za prevenciju smatra da može da pruži značajne informacije;
- e) slobodu da biraju mjesta koja žele da posjete i lica sa kojima žele da razgovaraju;
- f) pravo da imaju kontakte sa Potkomitetom za prevenciju, da mu dostavljaju podatke i sastaju se s njim.

Član 21

1. Nijedan organ ili službeno lice ne mogu da nalože, primijene, dopuste ili tolerišu bilo koju sankciju protiv bilo kog lica ili organizacije zato što su nacionalnom mehanizmu za prevenciju saopštili neku informaciju, bilo istinitu ili neistinitu, i nijedno takvo lice ili organizacija ne smiju snositi neke druge konsekvence ni na koji način.
2. Povjerljive informacije koje pribavlja nacionalni mehanizam za prevenciju biće zaštićene. Lični podaci ne smiju biti objavljeni bez izričite saglasnosti lica o kom se radi.

Član 22

Nadležne vlasti države članice dužne su da razmotre preporuke nacionalnog mehanizma za prevenciju i stupe u dijalog s njim u vezi s mogućim mjerama implementacije.

Član 23

Države članice ovog protokola obavezuju se da će objaviti i distribuirati godišnje izvještaje nacionalnih mehanizama za prevenciju.

Izjava

Član 24

1. Prilikom ratifikacije, države članice mogu da daju izjavu kojom odlažu izvršenje svojih obaveza iz poglavlja III ili IV ovog protokola.
2. Odlaganje će važiti najviše tri godine. Nakon što država članica da odgovarajuću izjavu i nakon konsultacija s Potkomitetom za prevenciju, Komitet protiv torture može da produži ovaj period za još dvije godine.

Finansijske odredbe

Član 25

1. Troškove koje načini Potkomitet za prevenciju pri implementaciji ovog protokola snose Ujedinjene nacije.
2. Generalni sekretar Ujedinjenih nacija dužan je da obezbijedi neophodno osoblje i sredstva za efikasno vršenje dužnosti Potkomiteta u skladu sa ovim protokolom.

Član 26

1. Osniva se posebni fond u skladu sa relevantnim procedurama Generalne skupštine, kojim se upravlja u skladu s finansijskim propisima i pravilima Ujedinjenih nacija, da bi se pomoglo finansiranje implementacije preporuka koje Potkomitet za prevenciju daje državi članici nakon posjete, kao i obrazovnih programa za osoblje nacionalnih mehanizama za prevenciju.
2. Posebni fond može da se finansira putem dobrovoljnih doprinosa od strane vlada država, međuvladinih i nevladinih organizacija i drugih javnih ili privatnih subjekata.

Završne odredbe

Član 27

1. Ovaj protokol je otvoren za potpisivanje svim državama koje su potpisale Konvenciju.
2. Ovaj protokol podliježe ratifikaciji svake države koja je ratifikovala Konvenciju ili pristupila istoj. Instrumenti ratifikacije se deponuju kod generalnog sekretara Ujedinjenih nacija.
3. Ovaj protokol je otvoren za pristupanje svakoj državi koja je ratifikovala ili pristupila Konvenciji.
4. Pristupanje se vrši deponovanjem instrumenta o pristupanju kod generalnog sekretara Ujedinjenih nacija.
5. Generalni sekretar Ujedinjenih nacija obavještava sve zemlje koje su potpisale ovaj protokol ili mu pristupile o deponovanju svakog instrumenta ratifikacije ili pristupanja

Član 28

1. Ovaj protokol stupa na snagu tridesetog dana od dana deponovanja dvadesetog instrumenta ratifikacije ili pristupanja kod generalnog sekretara Ujedinjenih nacija.
2. Za svaku državu koja ratifikuje ovaj protokol ili mu pristupi nakon deponovanja kod generalnog sekretara Ujedinjenih nacija dvadesetog instrumenta ratifikacije ili pristupanja, ovaj protokol stupa na snagu tridesetog dana od dana deponovanja njenog instrumenta ratifikacije ili pristupanja.

Član 29

Odredbe ovog protokola primjenjuju se na sve djelove federalnih država bez bilo kakvih ograničenja ili izuzetaka.

Član 30

Na ovaj protokol ne mogu da se stave nikakve rezerve.

Član 31

Odredbe ovog protokola ne utiču na obaveze država članica koje proizlaze iz bilo koje regionalne konvencije kojom se uspostavlja sistem posjeta pritvorskim ustanovama. Potkomitet za prevenciju i organi uspostavljeni u skladu s takvim regionalnim konvencijama podstiču se da sarađuju i međusobno konsultuju u cilju izbjegavanja dupliranja i efikasnog ostvarenja ciljeva ovog protokola.

Član 32

Odredbe ovog protokola ne utiču na obaveze država članica četiri Ženevske konvencije od 12. avgusta 1949. i njihovih Dopunskih protokola od 8. juna 1977, ili mogućnosti bilo koje države članice da odobri Međunarodnom komitetu Crvenog krsta da posjeti pritvorske ustanove u situacijama koje nijesu obuhvaćene međunarodnim humanitarnim pravom.

Član 33

1. Bilo koja država članica može da otkáže ovaj protokol u bilo kom trenutku pismenim obavještenjem upućenim generalnom sekretaru Ujedinjenih nacija, koji će o tome obavijestiti ostale države članice ovog protokola i Konvencije. Otkazivanje stupa na snagu godinu dana od datuma prijema obavještenja od strane generalnog sekretara UN.
2. Otkazivanje neće imati dejstvo oslobađanja države članice od njenih obaveza prema ovom protokolu u odnosu na bilo koji čin ili situaciju koja nastupi prije dana stupanja na snagu otkazivanja, ili u odnosu na mjere koje Potkomitet za prevenciju usvoji ili odluči da usvoji u odnosu na dotičnu državu članicu, niti će otkazivanje na bilo koji način ograničiti dalje razmatranje bilo kog pitanja koje je Potkomitet za prevenciju počeo da razmatra prije datuma stupanja na snagu otkaza.
3. Nakon datuma kada otkazivanje od strane države članice stupa na snagu, Potkomitet za prevenciju neće započinjati razmatranje bilo kog novog pitanja vezanog za tu zemlju.

Član 34

1. Svaka država članica ovog protokola može da predloži amandman i podnese ga generalnom sekretaru Ujedinjenih nacija. Generalni sekretar zatim obavještava države članice ovog protokola o predloženom amandmanu sa zahtjevom da ga obavijeste da li prihvataju održavanje konferencije država članica u cilju razmatranja i glasanja o predlogu. U slučaju da u roku od četiri mjeseca od takvog saopštenja, najmanje jedna trećina država članica prihvata takvu konferenciju, generalni sekretar će sazvati konferenciju pod pokroviteljstvom Ujedinjenih nacija. Bilo koji amandman kojeg prihvati dvotrećinska većina država članica koje prisustvuju i glasaju na konferenciji generalni sekretar UN podnosi svim državama članicama na prihvatanje.
2. Amandman koji se prihvati u skladu sa stavom 1. ovog člana stupa na snagu kada ga prihvati dvotrećinska većina država članica ovog protokola u skladu sa svojim ustavnim postupkom.
3. Kada amandmani stupe na snagu, postaju obavezujući za one države članice koje su ih prihvatile, dok za ostale države članice i dalje važe odredbe ovog protokola i prethodnih amandmana koje su prihvatile.

Član 35

Članovi Potkomiteta za prevenciju i nacionalnih mehanizama za prevenciju imaće privilegije i imunitete koji su neophodni za nezavisno izvršavanje njihovih funkcija. Članovi Potkomiteta za prevenciju imaće privilegije i imunitete utvrđene u odjeljku 22. Konvencije o privilegijama i imunitetima Ujedinjenih nacija od 13. februara 1946. u zavisnosti od odredbi odjeljka 23. te konvencije.

Član 36

Prilikom posjete državi članici, članovi Potkomiteta za prevenciju, će bez štete po odredbe i ciljeve ovog protokola i privilegije i imunitete koje imaju:

- a) poštovati zakone i propise zemlje domaćina, i
- b) uzdržavati se od bilo kojih radnji ili aktivnosti koje nijesu u skladu s nepristrasnim i međunarodnim karakterom njihovih dužnosti.

Član 37

1. Ovaj protokol, čiji su arapski, kineski, engleski, francuski, ruski i španski tekstovi jednako vjerodostojni, deponuje se kod generalnog sekretara Ujedinjenih nacija.
2. Generalni sekretar Ujedinjenih nacija dostaviće ovjerene prepise ovog protokola svakoj državi.

Član 3

Prilikom predaje ratifikacionog instrumenta za Opcioni Protokol uz Konvenciju protiv torture i drugih surovih, neljudskih ili ponižavajućih kazni ili postupaka, Crna Gora će dati izjavu sljedeće sadržine:

„Crna Gora, u skladu sa članom 24 Opcionog Protokola uz Konvenciju protiv torture i drugih surovih, neljudskih ili ponižavajućih kazni ili postupaka, odlaže izvršenje obaveza iz poglavlja IV na period od dvije godine od stupanja na snagu ovog Opcionog Protokola.”

Član 4

Ovaj zakon stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u „Službenom listu Crne Gore“. SU-SK Broj 01-1038/5 Podgorica, 17. decembra 2008. godine

Skupština Crne Gore Predsjednik,
Ranko Krivokapić, s.r.

